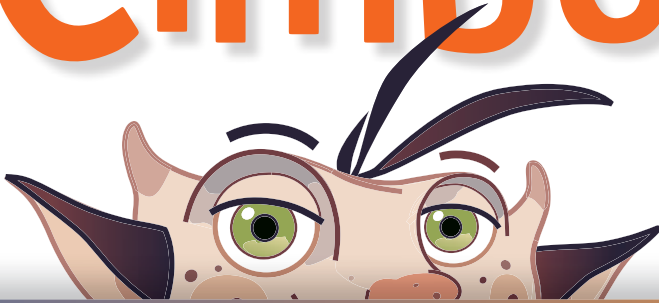

Cimbora

2025.
október

Verssel és játékkal a környezetünkért

2025. július 7. és 11. között zajlott a hatodi Setétpatak Panzióban a 17. Cimborá Kaláka Műhely. A folyóirat 2024 decemberében kiírt irodalmi alkotói, valamint csapatos pályázatának baróti, csíkszeredai, kászónújfalusi, korondi, kovásznai, mikóújfalusi, sepsiszentgyörgyi, zetelaki, zeteváraljai nyertesei érkeztek a táborba.

Idén a környezetünk került a műhely fókuszába. A fiatalokkal közösen azt próbáltuk feltérképezni a művészet eszközeivel, hogy milyen ellenállási, egyéni és közös cselekvési lehetőségeink maradtak a klímakatasztrófa idején, egyáltalán: milyen a viszonyunk a környezettel, ezek a viszonyok hogyan jelennek meg irodalmi, képzőművészeti alkotásokban, újra kell-e gondolnunk őket, s ha igen, akkor hogyan. Az irodalomműhelyek során kreatív írással, történetmeséléssel dolgozhattuk fel a környezeti katasztrófák emberi dimenzióit, a fórumszínház technikai lehetővé tették a környezeti konfliktusok és igazságtalanságok drámai megjelenítését, alternatív megoldások kipróbálását.

Az irodalmi, valamint a dráma- és múzeumpedagógiai, művészeti alkotóműhelyek megvalósulását a Kovászna Megyei Művelődési Központ és Kovászna Megye Tanácsa tette lehetővé. A program létrejöttét a Bethlen Gábor Alap, a Communitas Alapítvány és a Magyar Művészeti Akadémia támogatta.

→ Részletek a 22. oldalon

Cimborá

Cimborá

kíváncsi diákok lapja

2025. október, XXXV. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a sepsiszentgyörgyi
Cimborá Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO35BTRLRONCRT0CQ6915601
Banca Transilvania, Sf. Gheorghe
Fundatia Cimborá, CIF: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Köllő Zsolt, Kuszto Anna, Lovétei László László,
Mátyás Noémi, Nádasdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítókollázt a tábori alkotásokból Kuszto Júlia készítette.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimborá Alapítvány

Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimborá-szerkesztőség: Szabadság tér 7. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimborá.net

TÁMOGATÓK

Nemzeti
Kulturális
Alap

Támogató a Romániai Magyar
Demokrata Szövetség és
a Communitas Alapítvány.

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

Barót Város
Önkormányzata

Tartalom

Cimbirodalom

Kinek sikerül elaltatnia a medvét?

Lavinia Braniște: A havas sütemény (Szonda Szabolcs fordítása) ..... 4. oldal

Csak 1 vers / Lovétei László rovata

Balázs Imre József: Hernyónosztalgia ..... 6. oldal

Cimbirodalom

Horváth Benji: Damian és a csillagok tánca (16.) – Holdtól holdig ..... 7. oldal

Fejtetőre állt világ

Bernard Friot: Újabb sietős történetek (Szócs Imre fordítása) ..... 11. oldal

Olvasólámpa / Mátyás Noémi rovata

Találkozás a múlttal

Monica Porter: A budai vár Vagányai

Kiss Judit Ágnes: Kórház az osztályteremben ..... 13. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Amikor a hang láthatóvá válik / A Szín-téren: Margaret Watts Hughes ..... 16. oldal

Beszélő tárgyak / Ladó Ágota rovata

Visszatérés – fekvő masztodonnal ..... 18. oldal

Cimbi a társadalomban / Gecse Barbara rovata

Mindenkori diáklázadások ..... 20. oldal

Cimborá Kaláka Műhely

Verssel és játékkal a környezetünkért – Képes tábori beszámoló ..... 22. oldal

Ti olvastátok ..... 25. oldal

Pénzen a természet / Köllő Zsolt rovata

A román bankjegyek élővilága ..... 27. oldal

Pad alatt

Cimbi levele ..... 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

Szókereső: Regényes '56 ..... 29. oldal

A forradalom mártírjai a hálóban ..... 30. oldal

Cimbi képtára / Ladó Ágota rovata ..... 31. oldal

Kinek sikerül elaltatnia a medvét?

Lavinia Braniște 1983-ban született Brăilán, és egyik legérdekesebb, legsokoldalúbb szerzője a mai román irodalomnak. Főleg íróként és műfordítóként ismert, regényei mellett tizenhárom gyermekkönyvet írt, tízötetnyit pedig fordított angolból szintén a legfiatalabb olvasók számára. Egyes könyvei lengyel, német és spanyol nyelven is olvashatók.

Alábbi írása – egy különlegesebb, napjainkra vonatkozóan is értelmezhető mese – a miskolci Műút folyóirat román irodalmi különszámában, miniantológiájában jelent meg magyarul 2025 szeptemberében, onnan hoztuk el nektek, kedves cimboráink. Reméljük, jó olvasmány lesz!

Fotó forrása: laviniabraniste.ro / Nemethi Barna

LAVINIA BRANIȘTE A havas sütemény (Prăjitura cu zăpadă)

Ha nem alussza ki téli álmát, a medve egész évben morcos. Topog, rázza a fákat, házakat dönt romba. A medvének nem sötét a lelke. Csak hát, ha nem alszik eleget, senki sem tud jól kijönni vele.

Ahhoz, hogy elaludjon, meg kell ennie egy egész tepsi süteményt, amely lágy és pihés hóréteggel készül. Az égett széleket is. A lapokat hozzá ő maga készíti el még a tél elején. Aztán vár.

Az ürge, a hörcsög és a borz szintén aludni akar, de a medve csak fészkelődik és forgolódik, folyton felébreszti őket. Hogyan csillapíthatnák le?

Gyűlést tartanak hármásban. Valamelyiküknek el kell mennie bevásárolni, porcukrot, kókuszreszeléket, túrókrémet és bármi egyebet, ami egyáltalán a hóhoz hasonlítható. Hát-hát-hátha. Egyiküknek sem akarózik lemenni a hegyről a városba, hiszen menet-jövet összesen tizenhat és fél kilométer az út a fő ösvényen, azaz két nap oda, két nap vissza, és az emberek amúgy is gyanakodva méregetik az állatokat, ha azok feltűnnek a boltban.

A borz húzza a rövidebbet. Reményvesztetten fújtat, majd magára szíjazza a bevásárló-hátizsákot, amely már éppen csak átéri a vállát, hiszen a téltre készülve borzunk megduplázta a testsúlyát. Most nagyon dundi.

Míg a borz odavan, az ürge és a hörcsög ringatja a medvét és énekel neki. De a medve rühelli, ha ringatják, mert már nem gyermek. Az énektől pedig nem tud elszunnyadni, mert az ürge hamisan fújja.

Négy nap múlva visszaérkezik a borz, amely kétszer soványabb lett időközben. Mostanra tényleg kimerült, szeretne aludni három vagy akár négy hónapig. Egy évszaknyit és még egy picit.

A medve felzabálja a porcukrot, a kókuszreszeléket és a túrókrémet, megnyalja az ujjait, majd szomorúan szólal meg:

– Ha nincs hó, nem ér.

A borz idegrohamot kap, fetreng a földön. Azon töpreng, hogy emigrálni fog.

Az ürge és a hörcsög gyűlést tart.

Valamelyikük felmehetne a hegycsúcsra, ott nagy esély van hóra, tudják jól a nagyszülők meséiből. De a magaslat tőlük huszonnégy és háromnegyed kilométerre van, a fő ösvény pedig adott ponton egy sziklába vész bele. Onnantól kőből nőtt gyökerekbe kell kapaszkodni a haladás érdekében.

A hörcsög húzza a rövidebbet. Bebugyolálja magát alaposan, és útnak ered. Pofazacskójában ételmet halmoz fel, egyik mancsában hűtőtáskát cipel.

Mindeközben a medve jajong és nyög, folyamatosan viskiet a háta, minden fa törzséhez hozzádörgölőzik, és mindenkit felzaklat. Az ürge zavartan mendegél a nyomában, és bocsánatot

kér az érintettektől. A borz arról érdeklődik ismerőseitől, hogy milyen az élet más erdőkben.

A csúcsra felérve a hörcsög megállapítja, hogy egy csepp hó sincs sehol. A messzi távolban észrevesz valamit, egy másik hegyet, fehér fejfedővel. De az is lehet, hogy csak egy hosszúkás, nagyon fehér felhő ül rajta. Kinyitja a hűtőtáskát, és várja a havazást. Vajon hány pehely lehet elegendő egy süteményhez? Talán hatvankettő vagy nyolcvannolc. A hörcsög csak százig tud számolni. Még így is több, mint amennyire szüksége van. Bármennyi pehely is lenne, jó volna, ha a hűtőtáskába hullna, hogy az összes elvihesse a medvének.

Tizenegy nap, azaz – saját számítása szerint – pontosan két hét múlva a hörcsög feléli a tartalékait, ezért kénytelen visszafordulni. Még egyszer megszemléli hosszan a fehérsípkás távoli hegyet, és behunyt szemmel elképzeleli, hogy hó van ott.

És hogy minden medve boldogan alszik a barlangjában. És hogy nem horkol túl hangosan.

Amikor hazaér, ismét gyűlést tartanak. Ezúttal meghívják a medvét is. Mivel most az ürge húzza a rövidebbet, ő kell, hogy megmondja a medvének az igazat: milyen jó volna, ha mindenki a saját alvásával törődne, és senki nem forgolódna többé. A medve hülyén érzi magát, mert ennyire el van kényeztetve. Fel sem mérte eddig, hogy zavarja a többieket. De hát ő már csak ilyen, mit is tehetne?

A borz leveti magát a földre, és más erdőkről motyog.

– Mi lenne, ha mondanátok egy mesét a hóról? – kérdezi félénken a medve. – Amíg valami hűvösséget kezdek érezni.

Az ürge és a hörcsög a nagyszüleiktől tudja, milyen a hó. A borz látta a saját szemével.

– Teli van meglepetéssel. Amikor először lépsz rá, nem tudhatod, mennyire süppedsz bele.

– De a zoknid biztosan nedves lesz tőle.

– Felborulhatsz a szánkóval.

– Éjjel sárgás fénye van.

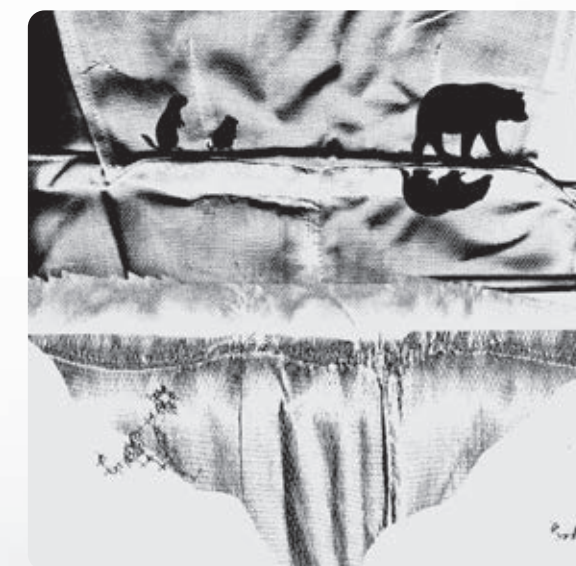
– A hóból száncsengők hangja szól.

– Amikor fúj a szél, a fákról havaz.

Mindnyájan a hóról ábrándoznak. A medve szemei lecsukódnak. Majdnem elalszik... Még egy picit kéne... Oldalára fordul... És egyszeriben horkolni kezd, de úgy, hogy visszhangzik tőle az egész erdő.

Ha volna hó a fákon, onnan hullana.

Szonda Szabolcs fordítása

BALÁZS IMRE JÓZSEF

Hernyónosztalgia

Nemrég lett ez a mániám.
Még pete voltam egy tătikán,
De máris gyötört az éhségérzet:
Vajon elég nekem ennyi növényzet?
Hernyókoromban jöttek a bajok:
Kiderült, némileg óriás vagyok.
A fűből gyorsan kilátszottam,
Az oviban bokorevőst játszottam.
De evés közben jön meg az étvágy:
Mi lenne, ha megennék egy-két nyírfát?
Egy kis viskót? Egy kertes házat?
Egy közparkot? Vagy netán százat?
Elférek még vajon az utcákon?
Város még ez, vagy inkább rom?
Mit hagyjak legutolsó falatnak?
Egy tornyot, amelyben pont kongatnak?
Lehet, nemsokára lepke leszek.
Vihart indít, ha szárnyra kelek?
Miért is nőttem ekkorára?
Mindenki vágyik a petekorába?

Negyven évvel ezelőtt, 1985-ben selyemhernyót tenyésztettünk bioszórákon. A biológialaboratórium volt a kísérleti telep, nekünk, fiúknak minden órára egy-egy zacskó eperfalevelet kellett vinnünk a rusnya férgenek, vagyis a kövér selyemhernyóknak. Mindössze két eperfa volt Lövétén (az egyiket nemrég vágta ki), könnyen el lehet képzelni, milyen szomorú látványt nyújtottak letarolt-megkopasztott ágaikkal!

Sci-fibe illő volt az egész kísérlet: azóta se láttam olyan mohóságot, ahogy a selyemhernyó pillanatok alatt felzabálja az eperfalevelet, a begubózása pedig egyenesen versbe kívánkozik. Arra már nem emlékszem, hogy mi történt a gubókból szárnyra kelő lepkékkel, de nem hiszem, hogy „vihart indítottak” volna – az iskola szerencsére azóta is áll (biológiantanárunk, Sata Albert sajnos meghalt, tehát már nem tudom megkérdezni tőle, hogy mi lett a kismillió lepkével). A gubók útját se követtem, az viszont történelmi tény, hogy nekünk, lövétei kisdiakoknak se sikerült fellendíteni a kommunista Románia selyemiparát (jut eszembe: iskolaigazgatónk, A. J. még mindig él, tőle megkérdezhetem, hogy hová kerültek ezek a selyemhernyó-gubók, illetve a kötelező módon beszállított üvegek és ócskavashalmok!).

Szirak Sára felvétele

Ahogy a fentiekből is kiderül, nemcsak Balázs Imre József versének hernyója tud nosztalgiázni, hanem a magamfajta, „petekorába” visszavágyó vénember is! Bűbájos vers a **Hernyónosztalgia**, rögtön félretettem magamnak, amikor elolvastam a *Műút* folyóiratban, egyúttal azt is eldöntve, hogy feltétlenül ajánlani fogom a *Cimborában* – szigorúan tanévkezdő versként. Mert miről is szól ez a vers? Bizony, arról: „a bajok kezdetéről”, vagyis felnövésről-miegyébről! Petékből hernyók leszünk, aztán hernyókból lepkék – hát kell(ett) nekünk ez? „Miért is nőttem ekkorára?” – kérdezi a hernyó Balázs Imre József tökéletes allegóriájában, és milyen igaza van! Szépen tágul ugyan a perspektíva, mind vízszintesen (tătika → bokor → viskó → kertes ház → közpark → város), mind függőlegesen (tătika → bokor → nyírfák → háztetők → torony), pompásak a rímek (mániám/tătikán; bajok/vagyok; utcákon/inkább rom; ekkorára/petekorába), de ott egye meg a fene az egész perspektívát-rímelést, amikor vannak sokkal nagyobb bajok! Akar a fene szárnyra kelni/felnőni *ekkorára*, akarom mondani: igazán tarthatott volna még egy kicsit a vakáció!

Balázs Imre József

Székeludvarhelyen született 1976-ban, költő, kritikus, irodalomtörténész, egyetemi tanár (a kép forrása: litera.hu)

Orbán Eszter fotója

HORVÁTH BENJI

Költő, műfordító, szerkesztő, slammer, énekes. 1988-ban született Marosvásárhelyen. Legutóbbi, ötödik verseskötete, az *Emlékmű a jövőnek* 2022-ben jelent meg a budapesti Jelenkor Kiadónál.

Damian és a csillagok tánca című disztópiáját 2023. novemberi lapszámunktól közöljük folytatásokban.

Damian és a csillagok tánca (16.)

Holdtól holdig

A hyai vak imaya szerette a magányt. Valamikor volt neve, törekeny, világtalanul született kislánként: Szibill. Az ithembai árvaház küszöbén találtak rá két hónapos korában. Egy cetli volt alatta, rajta remegő kézzel írt mondat: *Szibill, akit szeret az erdő, és messzire lát*. Egyetlen túpontos emléke volt azelőttől: kesernyős, de otthonos illat, kerges bőrű kéz, melegen dobogó szív és tüdő és puhaság, ahogy egy altatódalt dúdol valami időn és téren túli hang olyan nyelven, amelyet nem ismer.

A hyai holdkéreg alatti erdőségekben töltötte gyermekkorát, a flóra és fauna hangjai vezették minden léptét. Hamar megtanult a ktulumókusok nyelvén, és ismerte a Labirintus minden kis zugát, titkát és csodáját. Tizenöt éves korában csatlakozott egy Serenitasba tartó kereskedelmi konvojhoz, hogy új világokat ismerjen meg.

Kora délután érkezett Serenitasba. Egy azari, szelíd hangú és puha bőrű kereskedőfiú megígérte neki, hogy este elviszi egy helyre, ahol a nikémadarak éneke a legszebben szól. Amikor a kiskamasz Szibill meghallotta a madarak énekét, akkor volt az első víziója.

Ott volt a madarak között az ágakon, velük énekelt. Fekete lyukak tátongtak az égen. *Szibill, átváltozások tanúja. Ne felejts el minket. Holdas szemekkel láss meg minket*, énekelték a nikémadarak. Hold csüngött egy végtelenig tárulkozó fa ágán, belülről pulzált az a hold, és érezte, hogy a homloka vibrál és fáj. Aztán az arborai imayákat látta az erdőben, a kék farkasokat. Éjjeli lepke szállt a homlokára. *Hold van a koponyádban, fényes és fakó, mint a Halál*, mondta a lepke.

Saloméban, egy forgalmas téren, mindenféle illatok, hangok, zajok és szagok nyüzsgő, igyekvő, szeszélyes kavalkádjában hirtelen elfogyott a levegő körülötte. Valaki megfogta a kezét és kivezette onnan. Elvitte egy csendes helyre, ahol kellemes füstölőillat terjengett. Nyugtató, meleg teát és

gyümölcsöt adott neki. Zahirának hívták, hangja a hyai erdők állandó, kellemes bűgására emlékeztetett, fahéjzú bőre volt, és hét macskája, akikkel Szibill hamar megbarátkozott.

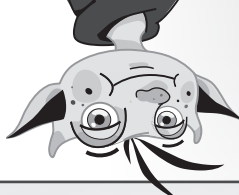
Zahirától tanulta meg használni és csatornázni a benne lévő túlbujánzó világokat, azt, ahogyan együtt tud élni a látomásaival, és nem félni tőlük. Megtanult kapcsolatba lépni az égitestekkel. Salomé fiatalabb volt, mint Hy, és jóval szomorúbb. De mindkét hold szelleme beszélt hozzá és a nevéen szólította. Egyre gyakoribbak voltak a látomásai, a mindennapjai részévé váltak. Hallani kezdte a szférák hullámzó zenéjét.

Amikor eljött az idő, elbúcsúzott Zahirától és a macskáitól. Mindketten tudták, hogy mennie kell, és némán hullatták könnyeiket egymás vállán. Új világok hívták Szibillt. Zahira pedig Saloméhoz volt kötve, a Holdszellem nem engedte elmenni.

Rumia bolygójának háborgó, riadt szelleme volt, Azar bolygó szelleme csendes és kíváncsi, pedig idősebb volt talán Hyánál is. Azari kalózkok vitték el Kalotára, ahol beszélni kezdtek hozzá a szelek. Egyik este éneket hallott, azt, amelyikre még csecsemőkorából emlékezett. Nem ismerte a nyelvet, de emlékezett minden hangra. A lány, aki énekelt, arborai volt, és az erdőlakók nyelvén dalolt. Kalota bolygójának szelleme egy mozgékony, nyughatatlan, hangos vénség volt, aki azt mondta neki, hogy látszik, ő egyértelműen az Arbora holdjának gyermeke, és az erdő szeretete kíséri, és ha még nem járt ott, haza kellene látogatnia.

Egy fiatal, minden hájjal megkent, varjúhangú azari kalóz, akit mindenki a Káldeusnak hívott,

felfigyelt a vak lány képességeire. Miután egyik nap elbeszélgettek, felajánlotta, hogy elviszi Arborába, sőt, Arbora holdját is meglátogathatják. Annyit kért cserébe, hogy tanítsa meg beszélni az égitestekkel. Szibill elmondta neki, hogy ő megtaníthatja, de az nem garancia arra, hogy az égitestek is beszélni akarnak hozzá. A Káldeust ez nem érdekelte, komoly ambíciói voltak. Meg akarta kóstolni a Kozmosz minden titkát, hogy üzletelhessen velük. *A tudás a legértékesebb áru*, mondogatta.

Arbora holdjának vékonyka légköre, alig érzékelhető gravitációja volt, és kék-zöld színek borították. Kérge alatt, akár csak Hya, gazdag flórát és faunát rejtett. Ott éltek a holdsárkányok. Szárnyuk nem volt, nem volt rá szükségük: hatalmas, szürke, kék, zöld és piros mintákkal borított, hosszú, kígyózó testükkel csak úgy úszkáltak a hold enyhe gravitációjában. A Káldeus nagyon félt tőlük, nemegyszer megpróbálta rávenni Szibillt, hogy forduljanak vissza, hagyják a fenébe ezt a fura holdat, lent a bolygón az igazi, ott cuki kék farkasok vannak, nem ilyen szörnyetegek. De Szibill azt mondta, hogy a holdszellemre még várniuk kell.

Valójában az történt, hogy bárhogy is szóltgatta, a holdszellem hallgatott, csak nem akarta bevallani kísérlőjének, akit elvileg meg kellene tanítania kapcsolatba lépni egy hold vagy bolygó szellemével, hogy ő maga nem tud kapcsolatba lépni itt a holdszellemmel. A holdsárkányok meg mintha nem akartak volna tudomást venni róluk. Csak úszkáltak jobbra-balra, és bár egyik-másik el-elsuhant mellettük is, mint akinek fontos dolga van és siet, rájuk se mordultak.

Már hosszú-hosszú órák vagy napok óta bolyongtak a holdon, amikor egy pihenő alkalmával a Káldeus elővette ütött-kopott, mindenféle matricákkal teleragasztott gitárját, és játszani kezdett rajta. Valami réges-régi azari dalt játszott a titokról, amely elválaszt és összeköt, a vágyról, amely megmozgat és megbénít, a szerelemről, ami megöl és újjászüli.

Amikor az első, hatalmas, hamuszürke holdsárkány megjelent, és a szemébe nézett, a Káldeusban megfagyott a vér, érezte, hogy mindjárt bevizel, és megáll a szíve a félelemtől, de azt is érezte, hogy nem szabad abba hagynia, játszott és énekelt tovább. Közben egyre több sárkány gyűlt köréjük, hullámozgottak, siklottak, táncoltak a Káldeus dalára. Szibill egy kicsit irigy volt, egy kicsit örült is, és kíváncsian várta, hogy mi fog ki-sülni még ebből az egészből.

A dal végére a sárkányok szétszéledtek, csak a nagy szürke maradt, letelepedett melléjük és megszólalt:

– A vak látó és a muzsikáló árnyék. Ilyen is csak a mesékben meg a viccekben van.

A szürke holdsárkány nem nyitotta ki a száját, a hangja valahonnan belülről, a vak lány és a félénk kalózfíú zsigereiből visszhangzott, mintha valami belső zene volna, amely kikívánczozik, de nem lehet emberi hangon vagy hangszeren visszaadni.

– Ohanzee – mondta a sárkány a Káldeusnak –, nem tölünk félsz, te sötét, éneklő árnyék, hanem a benned élő sárkányoktól, akiket nem mersz megismerni. Pedig a hangjukon énekelsz, és nem is tudsz erről. A tudást, amit keresel, nem kaphatod meg, mert nem jó helyen keresed. Ott van benned, és nem is tudsz róla. Te pedig, Szibill, akit szeret az erdő, hiába látsz olyan messzire, nem csinálhatsz ebből üzletet. Egyetlen égitest sem fog rendelés-

re megnyílni, beszélni hozzád és forogni veled, úgy keringeni, ahogy azt éppen szeretnéd. A mindenség hatalmas, és minden lény, minden szellem, minden kis porszem okkal járja pályáját. A te pályád nem ugyanaz, mint ezé a holdé, akkor sem, ha itt születél. A te okod más, mint az övé. Sokat látsz, de nem ismerhetsz mindent. Azért vagy itt, mert tudni akarod, honnan származol. Kövess hát. Gyere te is, kis árnyék.

Egy gombákkal és virágokkal benőtt úrhajóroncshoz vezette őket a szürke sárkány. Majd egy barlangba, ahol kövekből összerakott síremlék alatt pihent Szibill édesanyja. A sárkány elmondta, hogy arborai erdőlakó volt, és alig volt tizenöt, amikor emberkereskedők rabolták el. Egy dúsgazdag rumiai előkelőség vette meg, évekig vele kellett élnie. Amikor teherbe esett, megfogadta, hogy nem hagyja lányát rabszolgatartók gyermekeként felnőni. Elültette fogvatartójának fülében, aki imádott egzotikus vadakra vadászni, hogy Arbora holdjának sárkányai mennyire gyönyörűek, és tulajdonképpen szelíd állatok, könnyű őket levadászni. A rumiai előkelőség rákapott a csalira. Már látta maga előtt a nagy, kitömött trófeáját, egy csillogó-villogó holdsárkányt, amelyet mutogathat majd mindenkinek, és büszkén mesélheti, hogyan ejtette el. Amint leszálltak, a hajó alatt megnyílt a holdkéreg, és beesett a sárkányok közé. A sárkányok darabokra szedték a hajót is, a rumiai nagy vadászt is. Szibill anyját bekísérték a barlangba, ahol megszülte lányát. Napokig szoptatta és énekelgetett neki, miközben egyre gyengébb lett, szinte elfogyott. Láz gyötörte. Utolsó erőfeszítésével azt mondta: *Nincs hova mennem, láss engem, Kék Hold, számomra ez a vég, de ez a gyermek a tied, az ő útja most kezdődik, és még hátravan, hogy mindent látni fog.* Írt egy cetlit a gyermek nevével, megcsókolta, azzal meghalt. Nem sokkal később erre járt egy hyai vándor, a sárkányok barátja, aki gyakran jött ide elvonulni egyedül a sárkányokkal, távol a galaxis gondjaitól. Kövekből síremléket emelt az anyának, és magával vitte a síró csecsemőt.

Amikor Szibill arra kérte a Káldeust és a szürke sárkányt, hogy hagyják magára az anyjával, amazok pedig kiléptek a barlangból, egy darabig nem tudott mit kezdeni a helyzettel. Amióta ezen a holdon volt, látomásai cserben hagyták, vakon tapogatózott a megnémult világban. Félt. Kezdett kételkedni abban, hogy jó ötlet volt eljönnie ide. A sárkány története felkavarta, nem tudta, higgyen-e neki, és hogy egyáltalán akart-e tudni minderről. *Minek bíztál engem a hideg világmindenség kezére, anyám?*, morogta lemondóan. *Miért pont én? Csak egy nyomorult lány vagyok, egy vak árva, aki nagy és elérhetetlen dolgokról álmodik.* Könnyek csordultak le az arcán. Megfogta a sírhalomról az egyik követ, és a barlang falához csapta. Homlokában visszhangzott a csattanás. Kezébe temette az arcát, sírt. Akkor beszélni kezdett hozzá Arbora holdjának szelleme.

Éjjeli lepkék suhogtak körülötte, énekeltek a barlangfalak. Látott minden kezdetet és minden véget. Miriád sorsot keringeni miriád csillag körül. Látta a vén égitesteket, ahogy kihunynak és átalakulnak, és látta őket, ahogy megszületnek. Látta, hogy a holdban van, és az öleli őt; látta, hogy benne van a hold, és ő öleli körbe. Hallotta a kék farkasok énekét és az Erdő Szellemének hívását. Pislákoló tüzet látott, amelyet körbeülnek az imayák. Önmagát látta, ahogy részecskéire bomlik egy fekete lyukban, a részecskéit, ahogy új világokat szülnek.

A Káldeus azt mondta neki, hogy amikor kijött a barlangból, még sokáig világított a bőre – egy kicsit meg is volt ijedve tőle. Megköszönte a szürke sárkánynak, hogy elkísérte őket, és azt mondta a Káldeusnak:

– Gyere, menjünk Arborába, az erdőlakókhoz.

A Káldeus elvitte az erdőbe, az imayákhoz, és elbúcsúzott tőle. Azt mondta, jó kaland volt, de *túl vad vagy nekem, látnok cica*. Pusztit nyomott a feje búbjára és elment.

Az imayák között nyugodt, békés élete volt, szeretett és szerettek, és ha egyedül akart lenni, az erdőket járta. Együtt szaladt a farkasokkal, sokszor este együtt énekeltek anyjának, a sárkányoknak, a Kék Holdnak. Olykor meglátogatta őt az Erdő Szelleme, Arbora bolygójának szelleme, akit Aru Arunak hívtak. Hosszasan beszélgettek ilyenkor, néha össze is vitatkoztak. Szibill azt akarta, hogy örökre ilyen maradjon az élete.

Negyven évet töltött el így. Tudta: végül rá is az a sors vár, hogy imaya lesz belőle, ahogy a többiek is tudták ezt, de senki nem hozta szóba. Az ilyesmit nem lehet erőltetni. Valahogy mindig elhessegette a gondolatot. Attól félt, hogy elromlik ez az egyszerű, kívülálló, köztes, de kényelmes lét, ahol minden önmagáért van. Közben a víziói egyre vadabban kínozták. Egy alkalommal égni látta Arborát, égni látta kék holdját is, és égni látott egy másik holdat is: Hyát, az otthonát, ahol felnőtt. Azzal este megkérdezte Aru Arutól, ismeri-e a szenvedést.

Ez a világ a sebeimből nőtt ki, mondta az Erdő Szelleme. *Minden, ami vagyok, amit hallasz és érzel, abból lett, amit elveszítettem. Minden toll rezzenése, minden kis bimbó kisarjadása az enyém is. Minden atom fájdalom az enyém, minden részecske gyönyöre*

is az enyém. Én akartam ezt a világot, és most ez a világ is akar engem. Nem tudunk létezni egymás nélkül. Ha elveszítem, újra át kell alakulnom. Akkor más világok születnek belőlem. Ha elveszít, át kell alakulnia. Más szellemeket kell szülnie. Mind árvák vagyunk egymás nélkül. Mi döntjük el, hova akarunk tartozni. De bárhogyan is van, itt senkinél nem vagy árvább, imaya.

Akkor úgy döntött, beadja a derekát, végigcsinálja a szertartást, és imayává lesz. Újholdkor avatták be az Erdei Misztériumokba. Akkor készült a tetoválás a homlokára: Kék Hold, ahol a sárkányok élnek. Elkísérték a sötétség fenyegetéséig, onnantól egyedül kellett továbbmennie. A sötétség fenyegetésében mindenki a saját árnyaival találkozik, és nem beszélnek róla többet senkinek. Új, titkos nevet kapott. Amikor imayaként visszatért, tudta, hogy véget értek a nyugodt napok az erdei bolygón. Tudta, hogy haza kell térnie Hyába.

Aznap, amikor Nunu elvitte hozzá Damiant, a hyai vak imaya rosszul aludt. Álmai látomássá álltak össze. Egy életet látott, amelyet családi titkok és állandó menekülés fojtogat. Elhallgatott múlt, elhazudott sorsok. Menekülés a hétköznapok elől, az ostromlók elől, a múlt elől. Menekülés a csil-

lagoktól, a Kígyótól, aki fel akar falni. Menekülés ön maga elől. Látta, ahogy kezében tartja a saját életét, mint egy követ. A titkokat, a múltat. Figyelte, ahogy ez az élet önmagát szemléli a kőben. És táncolnak körülötte a csillagok.

Damianban az volt a furcsa, hogy nem látta, milyen utak vannak a fiú előtt. Mintha nem is akarná a saját útját járni, hanem csak sodródna a nagy menekülésben. És mennyi mindent cipelt magával. Meg akar szabadulni önmagától ez a fiú, az volt az érzése. De imayaként nem az volt a dolga, hogy kérdőre vonja. Csak annyit mondhatott neki, hogy ne féljen, és tegye fel kérdéseit bátran saját rémeinek. Nézzen bele saját terheibe, amelyeket le akar dobni. Valami ilyesmit próbált neki átadni később is, amikor újra vele álmodott, és Arborában jelenésként meglátogatta.

Pár nappal később olyan víziója lesz, hogy levegő után kapkodva tér magához.

Naginit látja a Háromszemű Kígyót, ahogy táncol a világokkal, ahogy énekelnek vele a csillagok. Aztán azt látja, ahogy körbetekeri Hyát. Először azt hiszi, felfalni készül a holdat, aztán látja, hogy ezer és ezer, vérre szomjazó bolygóromboló űrhajó leselkedik rá, és megérti: a Nagy Kígyó meg akarja védeni tojását. De elkésett. Testét szétzaggatják a lövedékek, betörnek a vékony holdkérget, az emberek, a kutyak, a mókusok kirepülnek a hideg vákuumba. Ahol nem törnek be a kéreg, ott megérkeznek a vérre szomjazó katonák, és feldarálnak, felégetnek mindenkit, aki ott maradt. És Nagini elrepül a semmibe, és zokog és gyászol, és úrrá lesz rajta a harag és a gyűlölet. És amikor visszatér, mindhárom szemében iszonyú tűz ég, és nekilát, hogy részecskékre szedje a világokat. Nem akar táncolni többet a csillagokkal, fel akarja falni őket. És fel is fal sorra minden világot, amíg egyetlen hatalmas, rettenetes, gyönyörű fekete lyuk lesz belőle. Annyira fájdalmas, annyira szívzaggató ez a fekete lyuk, ami kitölt mindent, hogy az imaya érzi: megáll a szíve. Ha tovább tart a látomás, talán nem is indul el többet.

Kimegy a Prae folyóhoz, hogy megnyugodjon egy kicsit. Ahogy ott sétálgat a parton, odaszalad hozzá egy kutya. Megsimogatja, aztán követi gazdájához. Ahogy leül mellé, azonnal felismeri, és összeszorul a szíve.

(folytatjuk)

Fejtetőre állt világ

Bernard Friot kortárs ifjúsági író a Párizstól nem messze található kis településen, Saint-Piaton született 1951-ben, jelenleg Bordeaux-ban él. Általános, közép- és főiskolában tanított francia nyelvet és irodalmat. Tanári gyakorlata során került közelebbi viszonyba az írással. Első rövid történeteit olvasási nehézségekkel küszködő tanítványainak írta. A rövid, humoros, csattanóval végződő szövegekkel az olvasást próbálta megszerettetni. Tanítás közben találkozott olyan diákokkal, akiknek rendkívül nehezükre esett az olvasás, a szövegértés, és nem talált számukra olyan szövegeket, amelyekkel jobb eredményt tudott volna elérni. Innen jött az ötlet, hogy olyan történeteket írjon, amelyek pontosan ezeket az olvasási gondokkal viaskodó gyerekeket célozzák meg. Ekkor még nem is gondolt az írások publikálására, didaktikai segédanyagként tekintett rájuk.

A rövid történetek azonban kitűnő fogadtatásban részesültek a diákjai részéről, így egyre többet írt belőlük, és végül az első könyve is megszületett *Sietős történetek (Histoires pressées)* címmel 1988-ban a Milan Kiadó jóvoltából. A Sietős történetek aztán sorozattá bővült. Bernard Friot figyelme ettől kezdve egyre inkább az ifjúsági és gyermekirodalomra irányult. A frankfurti Francia Kulturális Központ keretében működő ifjúsági irodalmi intézet vezetőjeként tevékenykedett négy évig, majd Bordeaux-ban telepedett le, és gyermekkönyvek írásának, fordításának szentelte életét.

Kép forrása: Wikipédia / Bernard Friot ©Y.Petit

A rövid történetek mellett, amelyeket talán egyperces meséknek is nevezhetnénk, publikált verset, regényt, forgatókönyvet, dalszöveget. Bár meglehetősen sokat ír, saját bevallása szerint sokkal jobban szeret olvasni, mint írni. Munkásságát számos díjjal jutalmazták, neve felkerült a Harisnyás Pippi szerzőjéről, Astrid Lindgrenről elnevezett díj jelöltjei közé.

2018-ban a Cimborá olvasói már kaphattak ízelítőt a Sietős történetek fejtetőre állt világából. Tudomásunk szerint ez volt az első magyar fordítás, amely a francia író munkásságából nyomdafestéket látott.

BERNARD FRIOT Újabb sietős történetek (Encore des histoires pressées) Fogalmazás

Minden hétfőn ugyanaz a mese: fogalmazást írunk. „Meséljétek el, hogy telt a vasárnapotok.” Kellemtelen dolog, mert nálunk vasárnap nem történik semmi. Elmegyünk nagyiékhoz, nem csinálunk semmit, eszünk, ismét nem csinálunk semmit, ismét eszünk, ennyi.

Amikor előadtam ezt a sztorit először, a tanárnő négyessel jutalmazta.

Másodjára már hármasknak örülhettem.

Szerencsére egyik vasárnap anyja megvágta az ujját a borjúcomb szeletelése közben. Az asztalterítő vérben úszott. Szörnyű látvány volt. Másnap leírtam az egészet a fogalmazásban, és kitűnőre értékelték.

Megértettem: valaminek történnie kell vasárnap.

Ezért hát következő vasárnap lelöktem a hűgomat a lépcsőn. A sürgősségre kellett rohanni vele. Kilencest kaptam.

Aztán mosóport raktam a tejporos dobozba. A kisöcsém majdnem belehalt a mérgezésbe. Mínusz tízes lett a jegyem. Viszont amikor elrontottam a mosógépet, és elázattam az alsó szomszédokat, csak hetes járt érte.

A múlt vasárnap támadt egy remek ötletem a hétfői fogalmazáshoz. Az ablakpárkányon egy virágcserepet helyeztem el úgy, hogy épp csak megálljon.

Azt mondtam magamban: „Egy kis szerencsével egy járókelő fejébe esik, és lesz, miről mesélnem.”

Sürgős ügy

Miután harmadszor is megismételte egyre kérlelőbb hangon: anya, nagyon kell, majd kétségbeesetten hozzátette: tényleg sürgős, a mama idegesen félrehúzott az autóval az erdőszélen. Ő sebesen kiugrott, és eltűnt a bokrok közt. Mielőtt könnyíthetett volna magán, a föld megnyílt a lábai előtt. Szabályos alakú, széles ajtó tárult fel, mögötte fémből készült lépcsőfokokat látott, amelyek belevesztek a lenti sötétbe. Hű, a mindenit, mondta kíváncsian, és rálépett az első lépcsőfokra. Az süllyedni kezdett vele. Nocsak, egy mozgólépcső, gondolta. Hallotta, amint fölötte összezáródik a talaj. Eszébe sem jutott meglepődni. Egyik lábáról a másikra ugrált, miközben a lépcső egyre csak vitte lefelé, és a csillogó oldalfalakat bámulta, amelyeken ezüst és rózsaszín árnyak táncoltak. Végre leért, egy hatalmas csarnokban találta magát, amely olyan volt, akár egy napfényben fürdő katedrális, a padló szürke és zöld márványlapokkal volt kirakva, a levegőben részegítő illatok kavargtak.

A lábai előtt vörös szőnyeg húzódott hosszan. Toporogva, combjait összeszorítva lépkedett, szórakozott pillantásokat vetve az előtte hajbókoló, furcsa lényekre. Voltak ott kihívóan öltözött, macskafejű nők, akiknek a hátán pillangószárny díszelgett, páncélos fókák gondosan felkunkorított bajusszal, tollas zsiráfok, amelyek nyakán foszforeszkáló kígyók tekeregtek, egy seregnyi fél lábon egyensúlyozó, vidám katona, akik kék és zöld salátástalakat tartottak a fejük fölött.

A vörös szőnyeg végén, egy emelvényen fogkefékből, vécepumpákból, cipőkanalakból és játékkártyákból művészi módon összerakott trónszék állt. Parókat viselő, mély dekoltázsú, testhezálló ruhát viselő kecske fogta kézen, és

Úgy is lett. A cserép leesett a párkányról. Hatalmas ordítást hallottam, de épp a végén voltam, ezért nem értem oda időben. Csak annyit láttam, hogy az áldozatot (egy nőt) becipelik a házmeszterhez. Aztán a mentő is megérkezett.

Nem sokat értem ezzel az egészszel: másnap a suliban elmaradt a fogalmazás. Helyettes tanárnő jött.

– A tanárnőtök kórházban fekszik. Koponyasérüléssel.

Bánom is én. Fogalmazás helyett igéket ragoztunk. Az könnyebb, nem kell dolgokat kitalálni.

a trónhoz vezette. Előlépett egy elefántfejű komornyik, aki nagyon idősnek és nagyon bölcsnek látszott. A fejére helyezett egy koronát, és átnyújtott neki egy szikrákat szóró jogart. Nagy csend támadt. Az egész népe térden állva várta, hogy szóljon hozzájuk. Ő felállt, egyik kezét a nadrágzsebébe csúsztatta, és elhaló hangon ennyit mondott: „Kérem, hol találom a toalettet?”

Szöcs Imre fordításai

Találkozás a múlttal

A történelem soha nem fekete-fehér, hanem emberek sorsából, apró döntésekből, személyes történetekből áll össze. Amikor az iskolában tanulunk róla, gyakran távoli, száraz évszámok és eseménysorok maradnak meg belőle, amelyekhez nehéz kapcsolódni. Pedig a múlt megértéséhez épp ezekre a történetekre lenne szükségünk: olyan hangokra, amelyek közelebb hozzák a mindennapi életet, azt, ahogyan éltek, gondolkodtak és éreztek az emberek egy adott korban. Különösen igaz ez a gyermekek esetében, akiknek a történelmi traumák és fordulópontok világa csak akkor válik átélhetővé, ha kortársaikhoz hasonló szereplőkön keresztül találkozhatnak ezekkel.

Októberben nem feledkezhetünk meg az 1956-os forradalomról. Annak dacára, hogy ódzkodom a történelmi témájú könyvektől, belátom azok hasznát. A Pagony Kiadó Abszolút Töri sorozata pedig olyan tíz év feletti fiataloknak szánt történeteket kínál, amelyek segítenek közelebb kerülni olyan időkhöz, amelyekről gyerekként vajmi kevés fogalmunk lehet.

A magyar történelemben 1848 és 1956 ugyanabból a vágyból fakadt: szabadnak lenni, felszabadulni az elnyomás alól. Ebben a hónapban két olyan regényt ajánlok nektek, amelyek az '56-os korszakból merítenek: más-más történeten keresztül mutatják meg, mit jelentett akkoriban felnőni, küzdeni vagy egyszerűen csak túlélni.

A második világháború után Magyarország a Szovjetunió befolyása alá került, és egy új rendszer épült ki, amelyet államszocializmusnak nevezünk. Ez nemcsak azt jelentette, hogy mindent központilag irányítottak, hanem azt is, hogy az emberek nem mondhatták ki szabadon a véleményüket. Aki mást gondolt, mint amit a hatalom elvárt, azt könnyen megfigyelték, elhallgattatták vagy megbüntették. Az újságok és a rádiók csak azt adhatták tovább, amit „fentről” engedtek, a városokban pedig szovjet katonák állomásoztak. Nem maga az eszme volt nyomasztó, hanem az, ahogyan a rendszer működött: félelemmel, tiltásokkal és a szabadság hiányával. Van fogalmunk róla, hogy ez mit jelent a valóságban? El tudunk képzelni egy olyan világot, ahol nem volt szabad kimondani azt sem, amit az emberek valójában gondoltak?

1956 októberében azonban mindez robbanásszerűen tört fel. Tüntetések keletkeztek, diákok

és munkások együtt vonultak az utcára, és rövid időre úgy tűnt, valóban közelebb kerülhetnek a szabadsághoz. Bár a forradalmat végül leverték, a bátorság és a kiállás példája mindmáig él, és októberben minden évben újra és újra felidézünk.

Gyerekkoromban még nem értettem, miért kell kötelező jelleggel emlékezni történelmi eseményekre, mint például március 15-ére, valamire, aminek súlya és értelme nem jut el hozzám. Ez a két regény azonban éppenséggel azt hivatott elősegíteni, hogy a gyerekkori közöny mögül előcsalogassa az érdeklődést. Mert a fiatalokban mindig ott rejlik a vágy a megértésre – csak a megfelelő történet kell hozzá, amely megszólítja őket.

És talán ez a legnagyobb erénye **Monica Porter** *A budai vár Vagányai* és **Kiss Judit Ágnes** *Kórház az osztályteremben* című regényének: a forradalmat nem pusztán történelemkönyvi eseményként, hanem emberi sorsokon keresztül mutatják meg. A gyermekek szemszögéből tárják elénk, hogy mit is jelentett 1956: félelmet, veszteséget, reményt és szabadságvágyat.

MONICA PORTER

A budai vár Vagányai

Fordította: Péter Zsolt
 Illusztrációk: Ritter Ottó
 Móra Könyvkiadó, 2024

Ennek a regénynek egyik legbeszédesebb ellentétét az események helyszínéként szolgáló budai vár föld alatti birodalma és annak kísérteties közege adja, amely a gyermekek számára mégis a biztonságot jelenti a bizonytalan és kaotikus külvilághoz képest.

„Aki először jár a budai vár föld alatti birodalmában, barlangszerű kamráiban és sötét, kanyargós alagútjaiban, annak valószínűleg nyugtalanítóan tűnik a helyszín. Riki és iskolatársai azonban már megszokták ezt a félelmetes föld alatti világot. Számukra egyáltalán nem volt benne semmi kísérteties vagy ijesztő. Épp ellenkezőleg, biztos menedéket jelentett a kinti politikai zűrzavar elől. Az igazi veszély jelenleg a város utcáin leselkedett rájuk.” (13. o.)

A Vagányok számára a vár nyújtja a menedéket a rendszer ellenében. A diktatúra az utcákon mindenkit fenyeget, a kanyargós labirintus viszont oltalmat kínál – a helyszín és a történelmi helyzet így tükrözi egymást.

A regény ugyanakkor érzékletesen mutatja meg, hogy a szegénység és a nélkülözés milyen formákban jelenik meg a gyermekek játékában. Az egyik mondat különösen beszédes: „Egy olyan városban, ahol nem léteztek játékboltok, gyakran előfordult, hogy a gyerekek veszélyes dolgokkal szórakoztatták

magukat.” (22.) A hiány és a túlélés kényszere játékokot szül, de olyant, amely magában hordozza a pusztulás lehetőségét is.

Monica Porter regénye, A budai vár Vagányai első pillantásra izgalmas vállalkozásnak tűnik: egy kamaszbanda szemszögéből láttatni az 1956-os forradalom eseményeit, a budai vár romjai közül. Ám olvasóként hamar csalódottá váltam. A könyv számomra inkább tankönyvívű, hiányzik belőle mindaz, amitől egy irodalmi szöveg életre kel.

Az alapja ígéretes, de a kivitelezés csalódást okozott. A szereplőket előre kiosztott szerepkörökben látjuk: a dadogós fiú, aki valójában nagyon okos; a gazdag kommunista lány, aki titokban utálja a rendszert; a félnék barát, aki retteg a fegyverektől. Mindenki a maga jelzője mögé szorul, mintha bábuk lennének, így hiányoznak a belső árnyalatok. A forradalom drámája sem szűrődik át a lapokon. A Kossuth téri sortűzről például – amely nem mellesleg az 1956-os forradalom egyik legtragikusabb eseménye volt – nem jelenetszerű leírást kapunk, hanem egy elbeszél beszámolót. A történet elmondja, mi történt, de nem érezzük át a félelmet, a füst szagát, a testek zuhanását, a mézárálás megrázó mivoltát. Így a tragédia valódi súlya elsikkad.

Ritter Ottó illusztrációival kapcsolatban sajnós ugyancsak azt a fantáziatlanságot kell kiemelnem, amely a regény egészét jellemzi. A rajzok inkább csak kísérik a szöveget, de nem adnak hozzá plusz erőt vagy fantáziát.

Nem tagadom: a vár föld alatti labirintusának felvillantott képe izgalmas. De ez inkább díszlet marad, nem válik a szereplők belső útjának metaforájává. A budai vár Vagányai összességében nem több, mint egy tisztességes, de irodalmilag gyenge kísérlet arra, hogy a forradalmat és eseményeit a közönség elé tárja.

ezt a feszültséget fiktív, időutazós csavarral oldja fel: Lóri, Hanna, Réka és Sanyi egy iskolaudvari platóra üregén keresztül csúszik vissza 1956 őszébe. Ezzel a motívummal, amely azonnal megnyitja a mese és a történelem közötti kaput, kezdődnek az Abszolút Töri sorozat regényei, a gyerekszereplők időutazásai különböző történelmi korokban.

Kiss Judit Ágnes regényében az időutazás során a gyermekek egy kórház kellős közepén találják

magukat, ahol egyszerre kell szembenézniük a vér, a sebek és a halál közelségével. A szerző nem riad vissza az orvosi részletektől – a nyomókötés, az érfogás, a véradás képei –, bátran realiztikus. És pont ezek azok a leírások, amelyek kellőképp megteremtenek fantáziánkban egy teljesen más világot. Ritka, hogy ifjúsági irodalomban ennyire „szakmai” tudás jelenjen meg.

„A kórház kapuja zárva volt, csengetni kellett, mire a portás előjött és kinyitotta.

– Traumás sérült, lőtt seb, artériás vérzés – hadarta Sanyi. A portás szeme elkerekedett.

– Második emelet, jobb oldali folyosó a sebészet – válaszolta. A liftet – ha volt is – nem találták. Feri arca sápadt és verejtékes volt, szinte vonszolni kellett az emeletre. A portás talán értesítette a sebészet ügyeletes orvosát, mert már várták a sérültet. Az orvos idősebb, kopaszodó férfi, kiterelte őket a vizsgálóból. Leültek a folyosón. Sanyi és a másik fiú ruhája teli volt száradt vérfoltokkal.” (73.)

Az iskolai gyermekközösség dinamikája itt is működik: barátság, vonzalom, féltékenység, viccelődés. Ez a kamaszhang hozza közel a szereplőket, de közben néha le is egyszerűsíti őket.

A regény erőssége a történelmi hűség. Ez nem véletlen, minden részletet Návai Péter történelemtanár ellenőrzött, ami megnyugtató biztonságot ad: hitelesek a helyszínek, események, nevek, még a kisebb utalások is. A könyv első olvasója ráadásul Marék Veronika volt – önmagában ez is biztosíték arra, hogy gyermekirodalmi szempontból átgondolt, kipróbált regény került a kezünkbe.

Különösen erős pillanat Mansfeld Péter felbukkanása. Ti hallottatok már róla? Mansfeld az '56-os forradalom egyik legismertebb mártírja, a megtorlások egyik jelképe. A lakatosinas fiú 1941-ben született, és 1956 októberében, mindössze tizenöt évesen csatlakozott a Széna téri csoporthoz, ahol fegyveres feladatokat is vállalt. 1958 januárjában tartóztatták le, és bár akkor még kiskorú volt, a hatóságok szándékosan kivártak, amíg nagykorú lesz: csak azután hozhatták meg a halálos ítéletet. 1959. március 21-én végezték ki, néhány nappal a tizennyolcadik születésnapja után. Az ő kivégzése lett a rendszer kegyetlenségének jelképe: egy alig felnőtt munkásfiút küldtek halálba az elrettentés szándékával.

A regény szövegébe Mansfeld neve azért illeszkedik különösen erősen, mert a gyermekek szemszögéből nézve iszonyú súllyal nehezedik rájuk a tudás, hogy a diktatúra egy velük majdnem egykorú fiú életét vette el. Mansfeld Péter alakja különösen megrázó: egy félig gyermek, félig felnőtt fiú, akit a rendszer könyörtelenül a halálba lök. Ez teszi őt annak az ártatlanságnak a jelképévé, amelyet az államhatalom saját fenntartása érdekében áldoz fel. Ez rámutat arra, hogy a forradalom nemcsak a felnőttek ügye volt, hanem

kiskorúaké is, akik ugyanúgy vállalták a halál kockázatát.

Számomra a könyv legnagyobb értéke, hogy az ellenségkép fölé emeli a gondoskodást: a kórházban a szovjet sebesülteket is ugyanúgy ellátják, mint a magyarokat. A pacifizmus és az emberiség emeli a regényt a pusztai történelmi lecke fölé. „A szovjet sebesülteket ugyanúgy gondozták, mint a magyarokat, aki tudott a nyelvükön, el is beszélgetett velük. Sanyi csak hallgatott, és segített a kötözésnél. Arra gondolt, ha mégsem lesz zeneszerző, elmehet orvosnak vagy ápolónak.” (145.)

Összességében a Kórház az osztályteremben erénye a történelmi hitelesség, a helyszínek pontos megrajzolása és a gondoskodás erkölcsi horizontja. Sokszor didaktikus, de kétségtelenül képes elérni a célját: közel hozni 1956-ot a fiatal olvasóhoz.

A két regény egészen eltérő módon közelít az 1956-os forradalomhoz: Monica Porter könyve inkább dokumentarista igényű, de irodalmilag kevésbé kidolgozott, míg Kiss Judit Ágnes műve bátrabb, élményszerűbb, még ha néha túlmagyarázó is. Együtt azonban azt a tanulságot kínálják, hogy a történelem gyermekszemmel válik igazán átélhetővé. Az ifjúsági irodalom nem csupán a múlt megismertetésére képes, hanem hidat teremt a történelem és az olvasó személyes tapasztalata között. Ha van jó történet, amely megszólítja a fiatalokat, akkor '56 sem marad pusztai évszám és kötelező megemlékezés, hanem olyan emberi sorsok hálójára, amelyekből ők maguk is tanulhatnak bátorságról, veszteségről és szabadságvágyról.

A Szín-téren:
Margaret
Watts
Hughes

Amikor a hang láthatóvá válik

Margaret Watts Hughes (1842. február 12. – 1907. október 29.) korának egyik legkedveltebb énekesnője volt, még mielőtt feltaláló lett. Munkásszülők gyermekeként, egy temetőfelügyelő lányként született. Felőve zeneórákat tartott hajléktalan gyerekek számára háza alagsorában. Úgy érezte, többet kell tennie, ezért zenei karrierjéből származó bevételét több árvaház megalapítására fordította Észak-Londonban.

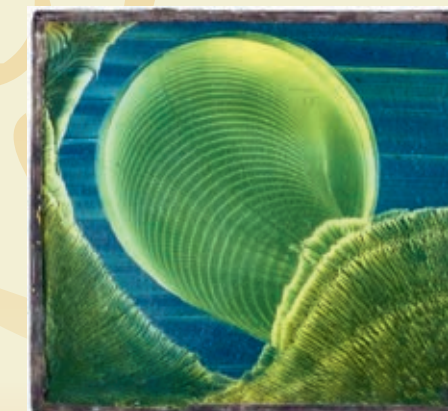
„...Folyamatosan énekeltem, hogy felismerhető formát öltsenek ezek a különös alakzatok, és kilépve az ajtón, valós megfelelőiket láttam a körülöttem lévő virágokban, páfrányokban és fákban. Figyeltem, ahogy a virágalkjaim kis szirmai összehúzódnak, majd kihajtják szirmaikat, ahogyan egy igazi virág fakad a megduzzadt rügyből, reménykedtem, hogy ezek a szerény kísérleteim némi hasonlóságot mutathatnak a természet saját gyönyörű formáinak teremtésével.”

Az ember hosszú idő óta megőrökíti társa arcát, gondoljunk csak a rendelésre készült festményekre, szobrokra,

később a fényképekre. A hangról sokáig azt hitték, hogy lehetetlen rögzíteni. Aztán több mint százötven évvel ezelőtt Thomas Alva Edison feltalálta a fonográfot, az első eszközt, amely nemcsak rögzíteni tudta a hangot, hanem vissza is tudta játszani. Így ma már hallhatjuk azok hangját is, akik nincsenek közöttünk. Tudom, nehéz örülni ennek úgy, hogy a Cimbora olvasói az okostelefon világába születtek bele. És biztos láttatok, hallottatok olyan kísérletekről, amelyekben a hangrezgések hatására mértani formákat képeznek finom porok. No de ennek a nőnek a komoly „játsszadózásai” száznegyven évvel ezelőtt történtek, amikor kifejlesztették az első telefont is!

Negyvenéves korára Margaret feltalált egy kúrhöz hasonló eszközt, amelynek segítségével hangképző képességeit képeség létrehozására használta fel. Hogy hangja láthatóvá váljon, különféle porokat helyezett a gumimembránra, és

figyelte, ahogy a rezgések szétszórják a részecskéket. Különböző anyagokkal kísérletezett: csőformákkal, finom selyemmel, homokkal, a sárgás likopodium-porral és virágmagokkal alkotta meg varázslatos munkáit. A rezgő hanghullámok az üveg felületén lévő pigmenteket különleges alakzatokba rendezik. Mit mondjak? Olyan, mint a varázslás...

Eszközének az eidofon nevet adta, a görög eidō („látni”) és phōn („hang”) szavakból, és ő lett az első nő, aki saját találmányú tudományos műszert mutatott be a Royal Society-ben.

1885-ben egy napon Margaret megdöbbentő dologra lett figyelmes: miközben az eidofonba énekelt, és a hangmagasságát modulálta, a membrán tetejére helyezett magok „tökéletes geometriai alakzatot hoztak létre”. Hangjával kísérletezve felfedezte, hogy a hangok sajátos geometriákat képeznek – olyan alakzatokat, amelyek „minden hangmagasság-változással megváltoztatják mintázatukat vagy helyzetüket... és a minta összetettsége növekszik, ahogy a hangmagasság emelkedik”. Teljes dalokat énekelt az eidofonba, minden egyes hangjegyet lenyomatát megörökítve. Egy új vizuális nyelv bontakozott ki a hangok számára. Ezeket a formákat hangalakzatoknak nevezte el, és a Teremtő hangjának visszhangjaitként tekintett rájuk.

Sokáig azt hitték, elvesztek ezek a hangalakzatok, de újra megtalálták, és ma a walesi Cyfarthfa Kastélymúzeum és Művészeti Galéria gyűjteményében megcsodálhatjuk Margaret Watts Hughes kísérleti alkotásait.

Esztétikailag lenyűgöző vizualitású munkák ezek, amelyeket az emberi hang keltett életre a 19. század végén. Ki lehet próbálni otthon is. Kell hozzá egy üveglap, egy kúrt, festékpórr, magok, hang és mozgás. Aztán az alakzatok rögzítése következik, a megosztás, a kedvelések begyűjtése és – ahogy mondani szokták – a 15 perc hírnév.

Visszatérés – fekvő masztodonnal

Szia! Remélem, jól telt a nyarad, és a vakációs tevékenységek mellett volt lehetőség pihenni és unatkozni is :) Talán még múzeumba is eljutottál!

Én nagyon örülök annak, hogy idén is írhatok neked. A következő lapszámokban újabb városokba és múzeumokba látogatunk el, és újabb tárgyakkal ismerkedünk meg. Néhány újdonságot is terveztem: először is arra gondoltam, hogy idén nemcsak mesélek, hanem időről időre olyan tippet és trükköt is megosztok veled, amelyek izgalmasabbá és élvezetesebbé tehetik a múzeumlátogatást számodra. Ezenkívül én is szeretnék lehetőséget adni arra, hogy kapcsolatba lépj velem! Ha például megírnád, hogy milyen múzeumban jártál legutóbb, ott mi tetszett a legjobban, vagy miről olvasnál szívesen, esetleg megosztanád, hogy mitől éreznéd jobban magad egy múzeumban, akkor csak hagyj egy üzenetet – akár névtelenül is – a cikk végén található linkkel elérhető lapon. Előre is köszi, ha erre időt szánasz!

Most pedig az októberi tárgyunk: egy őselefánt csontváza a baróti Erdővidék Múzeumban (jó kérdés máris, hogy mitől tárgy egy tárgy, illetve nevezhetjük-e tárgynak egy élőlény maradványait).

2008-ban egy nyári napon a felsőrákosi külszíni szénfejtésben a munkagép furcsa akadályba ütközött. Rövidesen kiderült, hogy a leletek, amelyek a munkálatokat hirtelen félbeszakították, egy őslény maradványai. Nem sokkal később geológusok és paleontológusok gyűltek össze a helyszínen, illetve az annak közelében működő Erdővidék Múzeumban, a Kovászna megyei Baróton, hogy megvizsgálják a csontokat és megvitassák a felfedezés jelentőségét.

Itt megállok egy pillanatra, hogy ezeket a ritka foglalkozásokat megmagyarázzam. A geológus a föld anyagával, szerkezetével és rétegeivel foglalkozik, ezeket vizsgálja, és ezek alapján következtet arra, hogy az idők során milyen folyamatok és változások mentek végbe a Földön. A paleontológus őslények maradványait és nyomait kutatja (figyelem, nem ugyanaz, mint a régész, akinek a munkájáról korábbi cikkekben már volt szó, és aki elsősorban régi korok embereinek tárgyi emlékeit tanulmányozza).

Az egyelőre még fekvő masztodon Erdővidék Múzeumának állandó kiállításában. A kép forrása: <https://sznm.ro/muzeum/kulso-egysegek/erdovidek-muzeuma/>

Szerintem egyébként az egyik legérdekesebb dolog, amivel egy paleontológus találkozhat, a koprolit, azaz a megkövedett ürülék.

A felsőrákosi, illetve most már baróti masztodon mellett – tudomásom szerint – nem került elő koprolit, ennek ellenére ez mégis egy igazán különleges lelet! A szakértők egyetértettek ugyanis abban, hogy ez a legteljesebb ilyen csontváz *a világon*. Mi több, a feltárás során az állat nyelvcsontra is előkerült, ami mindeddig még nem bukkant fel ősmányoskutatások során! Ezek a világon egyedülálló érdekességek, amelyeket te magad is láthatsz, ha ellátogatsz a baróti múzeumba. Gondoltad volna?

Én csak most, a *Beszélő tárgyak* második évében veselkedtem neki, hogy írjak ezekről a maradványokról, mert az őslénytan megértése nekem is egy kicsit nehezemre esik, de az igazság az, hogy évekkal ezelőtt ezek adták az ötletet, hogy múzeumi tárgyokról kezdjek mesélni minél több embernek. Az volt az érzésem, hogy nagyszerű kincseink vannak, és kár, hogy ezekről a legtöbben nem is tudnak. Mára már javult a helyzet: Lakatos Csilla, Erdővidék Múzeumának a munkatársa *Fedezzük fel Erdővidéket!* címmel munkafüzetet állított össze, amelyben a masztodon – tudományos nevén *Anancus arvernensis* – bemutatása is helyet kapott, de szerintem nem árt minél többször és minél több helyen beszélni róla. Ezt a munkafüzetet valamilyen iskolai vagy iskolán kívüli tevékenység során talán már te is láttad, de ha nem, valószínűleg megtalálod a baróti múzeumban, sőt, a sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtárban is olvashatod!

Visszatérve a masztodonra: észrevettem, hogy nem sokkal a felfedezés után a helyi újságok úgy kezdtek beszélni a maradványokról, mintha egy házikedvencről, de legalábbis egy élő állatról lenne szó. Ez szép példa arra, hogy milyen az, amikor egy közösség elkezd kötődni egy paleontológiai vagy régészeti lelethez, műtárgyhoz. Nyilván könnyebb kapcsolódni valamihez, amiről tudjuk, hogy valamikor élt – még akkor is, ha körülbelül 3 millió évvel ezelőtt –, de képzelj csak el, mennyire másként néznél például az otthonodhoz közeli múzeumokban kiállított tárgyakra, ha egyiket-másikat te is sajátodnak éreznéd, és büszke lennél az egyediségükre!

A csontvázal kapcsolatosan az évek során visszatérő téma volt, hogy megfelelően kiállítva olyan látványosság lehetne, amely nemcsak hazai, hanem nemzetközi érdeklődésre is számot tarthatna. Ennek érdekében elengedhetetlen lenne, hogy a masztodont ne csak fekvő lehessen megcsodálni, hanem végre felállítva is. A szakemberek már 2010-ben hangsúlyozták, hogy a felsőrákosi/baróti masztodonlelet azért is különleges, mert míg gyapjas mamutokból jóval több (néhány tucat) látható kiállításokon

A leletek mentése. Hoffman Edit fotója. Megjelent a *Háromszék* 2009. március 21-ei számában

világszerte, ebből mindössze egy-két csontváz áll, például Firenzében és Torinóban.

Ahhoz, hogy elképzeld, milyen lehetne a felállított baróti csontváz, és hogy jobban megértsd a lelet jelentőségét, vess egy pillantást a torinói múzeum oldalára: Museo Regionale di Scienze Naturali di Torino (mrsntorino.it). A hivatalos Facebook-oldalukon idén június 13-án posztoltak a saját *Anancus arvernensis*ükről, megéri legörgetni!

A csontoknak ehhez az elrendezéséhez megfelelően tágas helyre, paleontológusokból, restaurátorokból álló csapatra, időre és természetesen elég sok pénzre van szükség. Hátha nem kell már sokat várnunk arra, hogy végre a baróti masztodon is lábra álljon.

A masztodon csontjait itt tudod megnézni: Erdővidék Múzeuma, állandó kiállítás (525100 Barót, Kossuth Lajos utca 158. szám, nyitva hétfőtől péntekig 9 és 16 óra között, további információ: <https://sznm.ro/muzeum/kulso-egysegek/erdovidek-muzeuma/> vagy Erdővidék Múzeuma – Muzeul Depresiunii Baraolt oldal a Facebookon).

Nekem pedig itt tudsz üzeni: <https://tally.so/r/mebpyo>

Tavaly indult rovatunkban tudást gyűjtöttünk különböző társadalmi problémákról, megpróbáltuk értelmezni őket, és arról gondolkodni, hogyan küzdhetünk ellenük egyénileg vagy kis közösségekben. Ebben az évben inspiráló összefogásokat és szerveződések nézünk meg közelebbről, gyakran összekapcsolva a múltat a jellel és a világ távoli pontjait a hozzánk közelebb esőkkel.

Mindenkori diáklázadások

1956: a diákokkal kezdődött, de nem csak róluk szólt

Annak az évnek az októberében Budapesten az egyetemista diákok békés tüntetéseivel kezdődött a forradalom. Azoknak a fiatal értelmiségieknek a felvonulásával, akik többet akartak a mondvascinált változtatásoknál és a jelképes reformoknál. Szólásszabadságot, demokratikus jogokat, méltányos munkafeltételeket, minőségi oktatást követeltek. Magyarország évekig fullasztó bürokráciában és cenzúrában élt, egy olyan állam volt, amely elhallgattatta azokat az embereket, akiket képviselnie kellett volna.

Eleinte csak pár százan, majd több tízezer mentek az utcákra. A gyári munkások is csatlakoztak a tüntetőkhez, elégük volt az alacsony bérekből, és abból, hogy nincs beleszólásuk abba, ahogyan dolgoznak, miközben a vezetőiknek fogalmuk sincs arról, hogy valójában milyen munka zajlik a gyárakban.

Ezekből a tüntetésekből erőteljes szerveződések nőttek ki, tizenhárom napon át a munkások tanácsokba szerveződve irányították a termelést. A diákok gyűléseket tartottak az egyetemeken, a tanárok újra felszólaltak a nyilvánosság előtt.

A forradalom nemcsak a szabadság kivívásáról szólt a Szovjetunióval szemben, hanem arról is, hogy végre azok dönthessenek a mindennapokat és a társadalmat érintő ügyekről, akik dolgoznak és érteket teremtenek.

A hatalom számára rémisztő volt, hogy a munkások a munkástanácsok által képesek magukat is irányítani és megszervezni. A gyárak egyik pillanatról a másikra nem engedelmessé váltak a párt által kinevezett vezetőknek. Ha a munkások irányítják a termelést, a demokrácia nemcsak a választások idején érvényesül, hanem a mindennapokban is. Nem a főnökök vagy a tulajdonosok döntenek mindenről, hanem azok, akik ténylegesen elvégzik a munkát. A munkástanácsok víziója az volt, hogy megszűnjön az a külön vezetői réteg, amely mások munkájából él, miközben a hasznot magának sajátítja ki. Ha a dolgozók közösen döntenek, akkor a megtermelt érték közvetlenül őket szolgálja, és nem valaki más zsebében köt ki. Ha a munkások beleszólhatnak az irányításba, a termelés igazságosabb és sokszor hatékonyabb is lesz. A munkásirányítás mindemellett közösséget is teremt. Amikor mindenki részt vesz a döntések meghozásában,

nagyobb felelősséget vállal, és jobban figyel arra, hogy ne csak saját magának legyen jó, hanem a többieknek is. Ez erősíti a szolidaritást, és segít abban, hogy az emberek ne csak szükséges rosszként tekintsenek a munkájukra.

A majdnem két hétig tartó ellenállást végül a visszatérő szovjet tankok törték meg. Több ezer ember életét vesztette, és sokan börtönbe kerültek. Ennek ellenére jól látszik, hogy a diákok és munkások összefogásának példátlan ereje megfélemlítette a hatalmat, az pedig erőszakkal reagált.

Az erőszakos eszközök alkalmazása gyakran jelképes üzenet is a politikai ellenfeleknek: „eddig és ne tovább”. A hatalom gyakran azzal indokolja az erőszakot, hogy a szerveződő emberek maguk is erőszakosak, így elvonják a figyelmet az eredeti társadalmi problémákról, amiért felszólaltak. A hatalom rendszerint azért folyamodik erőszakhoz, hogy félelemben tartsa az embereket, így akadályozza meg a közös cselekvést. Ha pedig az erőszak alkalmazása rendszeressé válik, a demokratikus intézmények hitelüket veszítik.

1968 Párizsban és világszerte

Tizenkét évvel később, 1968-ban a diákok szerte a világon úgy érezték, hogy elég volt a régi szabályokból, és abból, hogy nincs beleszólásuk a fontos ügyekbe, amelyek őket érintik. A tüntéshullám Franciaországban is a diákok között, egyetemi ügyekkel kezdődött – túlszűfolt kollégiumok, szigorú szabályok, unalmas oktatás –, de gyorsan összekapcsolódott a háborúellenes és igazságossági követelésekkel.

Amikor a rendőrök erőszakkal próbálták elfojtani a tiltakozásokat, a mozgalom csak tovább nőtt. A munkások sztrájkokkal és blokáddal csatlakoztak, és hetekre leállt az ország. Bár a rendszert nem sikerült megdönteni, a kormány emelt a fizetésekben, javította a munkafeltételeket, és némileg rugalmasabbá tette az egyetemi rendszereket.

Németországban és az Egyesült Államokban a vietnami háború és a társadalmi egyenlőtlenségek

elleni küzdelem mozgatta a fiatalokat. A diákok úgy érezték, hogy a hatalom konzervatív és önkényes, ezért hangos akciókkal, tüntetésekkel és utcai összecsapásokkal követeltek változást. Prágában az 1968-as tavasz saját víziót hordozott. A diákok és a munkások „emberi arcú szocializmust” követeltek, munkástanácsokat, gondolatszabadságot és a bürokratikus uralom végét. Mexikóvárosban a diákok igazságosságot követeltek egy olyan rendszerben, amely milliókat költött az olimpiára, miközben a munkások szegénységben és nyomorban éltek.

Nyugatról keletre, északról délre a minta megisméltődött: a diákok megkérdőjelezték a passzív, tehetetlen jövőjüket, amely munkásokként várt rájuk. A '68-as lázadások nem egy helyről indultak, de majdnem egyszerre törtek ki sok országban. Közös volt bennük, hogy a fiatal generáció nemet mondott a háborúra, az elnyomásra és a hierarchikus világra, meg akarta mutatni, hogy lehet másként is élni, és meg lehet változtatni a társadalmat.

Nincs tanár, nincs jövő

Az elmúlt néhány évben Romániában és Magyarországon is szerveződtek a diákok, a tanárok, a szakszervezetek és a civilek. Két évvel ezelőtt Budapesten nem a megszokott október 23-i megemlékezésnek lehettünk szemtanúi. Tízezres tömeg vonult az utcákra többek között a közoktatás alacsony minősége és pedagógusok méltánytalan helyzete miatt. A sztrájkoló tanárokat sok esetben megfenyegették vagy elbocsátották, a diákok pedig páratlan bátorsággal álltak ki tanáraik mellett, ők lettek az elmúlt évek oktatási mozgalmanak élénkítői. A kamaszok emberi láncot alkottak az iskoláik körül, és a Nincs tanár, nincs jövő! jelszót skandalva vonultak fel Budapesten.

Sok fiatal számára ez volt az első politikai akció, amelyben részt vett. „Nem ülhetünk csendben, miközben a tanárainkat

így kezelik. Ha ők elmennek, mi lesz a jövőnk?” – nyilatkozta egy diák. A tiltakozás nemcsak a fizetéséről szólt, hanem arról is, hogy az oktatásnak a társadalmat kell szolgálnia, és mindenkinek érdeke a megfelelő oktatás és megbecsültség.

Bár mostanra elhalkult ez a tiltakozási hullám, számos eszközt választottak az érintettek és a velük szolidaritást vállalók is az elmúlt pár évben: tüntetéseket szerveztek a diákok, tanárok és civilek (a legnagyobb elérte a nyolcvanezer főt); a tanárok polgári engedetlenséget vállaltak és sztrájkoltak (mindkét tiltakozási forma a munka leállításáról szól, sztrájk esetén a munkavállalók összefognak és csoportosan nemet mondanak a munkára, míg a munkáltató nem teljesíti a követeléseiket; polgári engedetlenség esetén nem feltétlenül áll le a munka teljesen, lényege egy jogszabály vagy nem teljesítő intézkedés megszegése); petíciók jelentek meg; az aktivisták egy kartonra vagy lepedőre ráírják az oktatáshoz kapcsolódó üzenetüket, majd kiállnak egy forgalmas zebrára, hogy minél több emberhez eljuthassanak ezek az üzenetek.

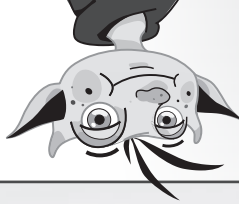
2023 tavaszán Romániában is sztrájkoltak a tanárok, a becslések szerint mintegy kétszázezren, sok helyen hetekre be is zárták az iskolákat. Követelésük egyszerű volt: olyan fizetés, amely elismeri munkájuk fontosságát, amelyből méltányosan meg lehet élni. A sztrájk végül is béremeléshez vezetett, de az anyagiakon túl még bőven van teendő, hogy változás lépjen fel az oktatási intézmények általános alulfinanszírozottságában.

Megismétli ön magát a történelem?

2024 novemberében leszakadt egy újvidéki vasútállomás tetőszerkezete. A katasztrófában tizenhatan haltak meg, köztük több fiatal is. Az egész országot megrázta a hír: olyan tragédia történt, amely mögött sokan a korrupciót, a hanyagságot és a felelőtlenséget látták. A gyász pillanatok alatt dühbe és tenni akarásba fordult.

A tiltakozások egyik legerősebb formája az egyetemi blokáddá lett. A hallgatók elfoglalták az előadótermeket, lezárták az egyetemek bejáratait, és addig nem engedték megtartani az órákat, amíg nem kapnak választ a követeléseikre. A blokáddal nemcsak konkrét, hanem jelképes akadály is: azt üzenik vele, hogy a jövő tudását nem lehet egy korrumpált rendszer alapjaira építeni. Az egyetem így a tiltakozás központjává vált, ahol a diákok fórumokat

Verssel és játékkal a környezetünkért

Képes tábori beszámoló

Idén nyáron, július 7. és 11. között Erdővidéken, a Setétpatak Panzióban gyűltünk össze: a 2025 elején meghirdetett pályázataink nyertesei és a Cimbora szerkesztői, munkatársai. A 17. alkalommal megszervezett találkozó játékokból, műhelymunkából, kirándulásból, esti tábortüzes éneklésből összeálló programjának lényege az ismerkedés és a közös alkotás öröme mellett az is volt, hogy együtt gondolkodjunk a világ egyik legégetőbb kérdéséről: mi történik a környezetünkkel? Hogyan tudunk művészetrel, alkotással, játékkal és közös töprengéssel választ adni a környezeti válságra?

Már az első napon kiderült, hogy mindannyian fontos szereplői vagyunk a történetnek: nemcsak nézői, hanem cselekvő részei a természetnek. Délután, miután mindenki elfoglalta a szobáját és részt vett a bemutatkozó játékokon, együtt beszéltek meg a tábor közös értékeit és felelősségeit. Megfogalmaztuk, hogy mindenki számít a közösségben, és hogy a természethez, egymáshoz és a programokhoz való felelős hozzáállásunk teszi igazán biztonságossá és élvezetessé az együtt töltött hét eseményeit. A *művészettörténeti bingón* játszva tanultunk Erdély alkotóiról, este pedig közös éneklésre ültünk össze a tábortűz köré.

A második napon a műhelyfoglalkozásokon az irodalomcsoport, azok, akik az alkotói pályázaton nyerték el a részvétel lehetőségét, saját szövegeiket tették a közös asztalra

– meglepően komoly kérdések, vicces ötletek és érzékeny megfigyelések fogalmazódtak meg. A többiek eközben képzőművészeti foglalkozáson vettek részt Ladó Ágotával. Délután közösen próbálhatták ki, milyen hulladékból divatot teremteni: a kifutónkon egyszerre vonult végig a kreativitás és a környezetvédelem.

Szerdán ökonómizók bőrébe bújva ébredtünk, és különböző helyszíneken, változatos feladatokon keresztül próbáltuk összerakni, mi okozza a környezeti válságot, kik a szereplők, és hogyan lehetne megállítani vagy legalább visszafordítani a folyamatot: öt állomáson kellett nyomokat gyűjteni fogyasztási szokásainkról, vízről, energiáról, takarékoságról, állatokról és médiáról.

Délután Szócs Imre író és műfordító, lapunk munkatársa érkezett a táborba, az irodalmárok vele gondolták újra Robison Crusoe történetét. A másik csoport eközben drámajátékokkal közelítette meg a mindennapjainkat gyakran átszövő *igazságtalanság* témáját.

Csütörtökön kiderült, hogy „mindenki költő”: Lövétei László, *Csak 1 vers* rovatunk szerzője segítségével a versek logikáját kerestük, és

még javában zajlanak, a társadalom széles tömegei akarnak egy igazságosságra épülő demokratikus országban élni.

A diáklázadások újra és újra kiindulópontjai voltak szélesebb társadalmi mozgalmaknak, amelyek a szabadságért, a méltányosságért és a beleszólás jogáért küzdöttek.

A fiatalok bátorsága és szervezőkészsége sokszor a munkásokkal, tanárokkal és más közösségekkel összefonódva mutatta meg a változás lehetőségét. Bár a hatalom gyakran erőszakkal vagy elnyomással reagált, ezek a mozgalmak azt bizonyítják, hogy az összefogás képes megrengetni a rendszert és reményt adni egy igazságosabb jövőre.

a tavalyi táborhoz hasonlóan megidéztek Weöres Sándort. A drámás csoport eközben fórumszínházra készült: olyan jeleneteket mutattak be, amelyekben a közönségnek kellett döntést hoznia. Mit teszel, ha a barátaid szemetelnek? Hogyan reagálsz, ha egy erdőt ki akarnak vágni? A közös játékban mindenki kipróbálhatta, milyen felelősséget vállalni.

A tábor egyik fontos közös szövege Andri Snær Magnason *Asztali ima* című verse volt. A diákokkal együtt hangosan olvastuk, és soronként ízlelgettük: kinek a munkája rejtőzik egy-egy falat mögött, hány ember kezén megy át, mire az asztalunkra kerül? A vers egyszerre volt játékos és komoly – megtanított arra, hogy az étel mögött mindig történetek, erőfeszítések, láthatatlan munkák állnak. A közös beszélgetésekben kiderült: a köszönet nemcsak szavakból állhat, hanem tudatos fogyasztásból, figyelemből és felelősségből is.

Hétfő

Én vagyok a kutya. Délután sok gyermek jött be a házba. Én is bementem, és megnéztem őket, de kiküldtek. Nagyon finom illata volt az ebédnek, de én nem kaptam, mert a belesek mind megették. Lefeküdtem a fűbe, hogy megpihenjek. Ebéd után foglalkozásokat tartottak. Odamentem, és elég sokan megsimogattak. Ezután egy kis pihenőt tartottak. A pihenő után csapatmunka volt. Utána mentek enni (megint).

Ezek után kimentek az erdőbe, bár nem tudtam, miért. Amikor jöttek vissza faágakkal teli kezekkel, akkor jöttem rá,

Öt nap alatt megtanultuk, hogy a környezeti problémák nemcsak számok és hírek a tévéből, hanem rólunk is szólnak: a mi történetünk, a mi jövőnk, a mi döntéseink. A művészet pedig segít abban, hogy kérdéseink legyenek, és hogy ne féljünk új válaszokat kitalálni.

A 17. Cimbora Műhelyben nem csupán beszélünk a válságról, hanem együtt kerestük, hogyan lehetünk kreatívan ellenállóak – hogy ne csak elszenvetűi, hanem alakítói legyünk a jövőnek.

A tábori krónikát idén a természet különböző szereplőinek szemszögéből írták meg a táborozók.

hogy fát gyújtottak. Tábortüzet raktak, körbeülték, és énekeltek. Ezután következett a takarodó. Ez volt az első nap.

Kedd

Én, a szívecske alakú kő, ma nagyon jól éreztem magam a sok gyerek társaságában. Délelőtt tornáztak, reggeliztek, majd közös foglalkozáson voltak. Délután rengeteget beszéltek a környezetvédelem fontosságáról. Ezt követően

mindenki elment és a saját gondjaival foglalkozott. Volt, aki lepihent, beszélgetett. A pihenő után hulladékanyagoknak adtak új életet, különböző ruhákat terveztek és bemutatták őket. Utána jött egy kis szabadidő, majd a vacsora. Vacsora után fát gyűjtöttek, amellyel tábor tüzet gyújtottak. A tábor tűz mellett közösen énekeltek és beszélgettek. Kis idő múlva bementek a házba, mivel vihar közeledett. Így telt a második nap.

Szerda

Ma reggel arra gondoltam, hogy lenézek a tájra. Mivel mi, felhők mindig vándorolunk, akárhányszor lepillantunk, más és más tájat látunk. Ma egy tábor felett tanyáztunk. Reggel tornával és mindenféle hiphoppal kezdtek. Azután kis csoportokban öködetektívtest játszottak. Majd sok-sok időre eltűntek a szemem elől. Néha megjelentek, aztán nemsokára felszívódtak. Amikor kint voltak, a patakban vagy a színpadon játszottak. Egyébként a gyerekek nagyon szórakoztatóak. Ez az igazság. De most indulunk. Sziasztok!

Csütörtök

A kora reggeli órákban tragikus esemény történt... A GYEREKEKET FELKÖLTÖTTÉK. Egy gyors röppenés után láttam, hogy a gyerekek rángáshoz hasonló mozdulatokat

végeznek. Megkönnyebbülésre csak tornásztak. Gyors reggeli után eltűnt az éhség a tekintetükből, és energiadúsan nekiláttak a rájuk váró feladatoknak. Két csoportba rendeződve kezdtek a napi foglalkozást. Ezen a ponton meguntam a kémkedést, beröppentem az erdő mélyére, és órákkal később, visszatértemkor hűlt helyüket találtam. Mint a kutyaóktól megtudtam, lejárt az ebéidő, ahol úgy ettek, akár a kismalacok. Nem untatom a hallgatóimat a szünetben történekről, őszintén bevallva, nem is figyeltem (fiókáimnak éppen kukacot kerestem). Ezt követően egy történelmi, hatalmas értékű információt bíró bemutatót vettek részt. Amikor közelebb merészkedtem az ablaküveghez, egy pár arcocskán álmodást észleltem, viszont örömmre a többiek arcán kicsattanó izgalmat láttam. A mai izgalmas nap további részében történetek mókás dolgok, de mivel irományom így sem a legrövidebb, fantáziátokra bízom a Cimbora-tábor gyerekeinek esti izgalmait. Képzeldjétek és kreatívkodjatok!

Sok pusztit küld nektek a szárnyas haverotok <3 ;)

Májusban, amikor az irodalmi alkotói pályázatra beérkezett alkotásokat értékeltük a Ti írtatok rovatban, azzal búcsúztunk, hogy a sepsiszentgyörgyi **Kovács Janka Bernadett** könyvajánlóit, amelyekkel elnyerte a táborban való részvétel lehetőségét, következő, őszi lapszámunkban közöljük. Janka azóta nyolcadikos lett, ezeket a könyvajánlókat a pályázati felhívásunkra küldte be hetedikes korában, a tanév végén.

KOVÁCS JANKA BERNADETT
(Váradai József Általános Iskola, 8. osztály, Sepsiszentgyörgy)

Balássy Fanni: Hol is kezdjem

Tilos az Á Könyvek, Budapest, 2020

Legutóbbi látogatásom a könyvtárban viszonylag rövid, de annál sikeresebb volt. :) Úgy döntöttem, a kezdeti ismeretlen okokból fellépő antipátiám ellenére adok egy esélyt Balássy Fanni regényének – és milyen jól tettem!

A sztori: Igazából egy névtelen lány flashbackjeiről van szó, egyes szám első személyben meséli el a legelső évét a líceumban. Sokat gondolkodom mostanában a líceumos éveken és azok fontosságán, szóval nagyon érdekel a téma. Egyik legeslegjobb döntésem volt, hogy elolvastam.

Véleményem: Egy szó: LENYŰGÖZŐ! Az író bámulatosan őszintén és reálisan veti papírra egy kilencedikes lány gondolatait, és benne van a könyvben az a fanyar, kicsit ironikus humor, amely mostanában annyira népszerű, közkedvelt, és a világban szerteszét élő emberek gyakran elszabaduló pesszimizmusára mutat rá. De ez jó. Mivel az efféle humor gyakorlatilag a csendes, még nem idegesítő panaszkodás viccek mögé rejtett változata. Aki nem akar folyton sopánkodni valamin, és próbál úgymond „túlélni” az életben fellépő sok nehézség ellenére, annak ismerős az önkifejezés e formája. A lány szimpatikus nekem, és nagyon érdekes, hogy nem ismerjük meg a nevét. Szülei elváltak, mégis olyan erős, talpraesett formának tűnik, aki egyetlen is néha, de általában jól boldogul egyedül. Bármilyen kétségbeesett helyzetből kimentti magát. A csupán Ő-ként emlegetett, szintén névtelen szerelme is különleges, afféle „jó fiúnak” tűnt, de mégsem tökéletesnek vagy álszentnek. Megvoltak a maga hibái. A legjobb barátnő viszont meg van nevezve: Bori. Ő a virgoncabb,

mozgékonyabb lány, aki még foglalkozik az olyan dolgokkal, mint a népszerűségi listán előrébb jutás, és reménykedik is ebben. Persze a dolog végül is nem jön össze, de ennek ellenére ez a két csodás lány nem lesz semmivel se kevesebb. Volt pár furcsa, számomra ismeretlen szó a könyvben, de az is csak még érdekesebbé tett mindent. A happy end... végül is megvan, de olyan bájosan és cukin, ügynél meg váratlanul. Mostanában az ilyen nem egyértelmű, titokzatos, sokkal reálisabb és nem tündérmeszeszerű happy endeket szeretem nagyon, szóval, hogy a végét rövidre fogjam, ez a könyv **ÖRÖK KEDVENC!!!**

Szereplők: A főszereplő és Ő voltak a kedvenceim, de mindenki vicces és jópofa benne. Nagyon díjazom, hogy igyekezett a többi szereplőnek is konkrét, fontos helyet, személyiséget kialakítani a sztoriban, így senki sem érződik fölöslegesnek, és nem is az.

Ajánlás: Annak ellenére, hogy a főszereplő lány, fiúknak is, lányoknak is mehet 11–12 éves kortól.

Értékelésem: 10/10

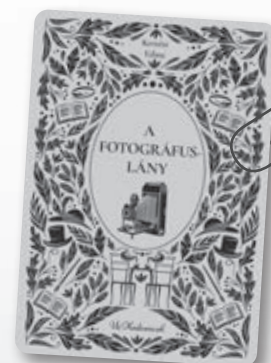

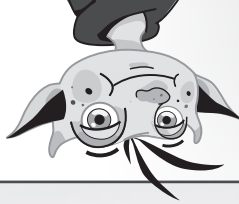
Kertész Edina: A fotografus lány

Manó Könyvek, Budapest, 2024

Nemrég eldöntöttem, hogy egy időre visszafogom magam a könnyed, laza tinikönyvektől, és több történelmet meg szakirodalmat fogok olvasni, mint régen, amikor volt időm komoly, hosszú regényeket komótosan elolvasni. Bár *A fotografus lány* is ifjúsági kategóriába tartozhat leginkább, és nem nehéz olvasmány, mégis nyomós és hangsúlyos üzenete van.

A sztori: Budapesten járunk, az 1910-es években. Visy Mária, akit mindenki csak Masa néven szólít, egy 15 éves lány, aki arról álmodik, hogy híres újságíró lesz, mivel nagyon szeret írni. A New

York kávéház körül nagy a felfordulás: egy fontos, eredeti vers kézírata eltűnt! Masa fedezi fel, hogy talán egy titokzatos hölgy lehet a tolvaj, és nyomozni kezd az ügyben.

Véleményem: Nagyon-nagyon tetszett. De igazán. Milyen bele tudtam merülni, tetszettek a szereplők, a történet magával ragadott, olvastatta magát. Sokszor az a bajom a nyomozós könyvekkel, hogy mindig belegabalyodom a cselekménybe, túl gyorsan vagy lassan haladnak az események, megunom, nem tetszik, nem tudom követni, és a végén rájövök, hogy amikor szereplőink megoldották az ügyet, én egyáltalán nem fogom fel, hogy az hogyan és mikor is sikerült nekik. Ebben a könyvben ilyen problémám NEM volt! Tudtam követni, hogy mikor, mi és miért történik, ráadásul nem is csak a nyomozásról volt szó. Egy kicsit beletekinthettünk a 20. század eleji mindennapi életbe, a szokásokat, nyelvezetet is megismerhettük, amely, gondolom, nem meglepően, sokkal igényesebb volt, mint ma. A történet rendkívül sikeresen mutatja be az akkori korszak szépségeit és örömeit, viszont egy fejezetben szóba kerül az a ki nem mondott, de egyre növekvő aggodalom is, amelyet a valójában akkor már készülőkben lévő első világháború szele okoz. Mindenki reménykedik, hogy végül nem fog semmi rossz sem történni, de aki jobban belelát az ilyen dolgokba, és realitán gondolkodik, az már mind sejt, vagy talán tudja, hogy jönni fog valami szörnyű nagy harc, amely kihat az egész kontinensre és azon túlra is.

A nyomozás számai nem túl bonyolultak. Visy Mária létező személy volt, és tényleg nagyon szeretett fotózni. A valóságban a könyv idején már felnőtt, de ettől tekintünk el. Az akkori irodalmi élet híres alakjai is megjelennek a könyvben, ez még kreatívabbá teszi. Az is tetszett, hogy nem a gazdagok,

***

A pályázat lezárásával, májusban még egy könyvajánló érkezett a postaládánkba.

HEGYI ÁDÁM

(Mikes Kelemen Elméleti Líceum, 8. osztály, Sepsiszentgyörgy)

Zágoni Balázs: Szamos-parti Hollywood

Abszolút Töri sorozat, Pagony, Budapest, 2022

A mai gyerekeket nem nagyon érdekli, mi történt a múltban, inkább a telefonjuk foglalkoztatja őket. De a *Szamos-parti Hollywood* garantálja az időutazást. Elrepít a kolozsvári filmkészítés világába, egy királyi koronázásra, az első világháború időszakába,

ahol az udvariasság és az elegancia nem ismert határokat.

Fejő, Karola és Bende olyan történelmi eseményeknek, kalandoknak lehet tanúja, amelyekre a mai ember csak vágyakozik, bármikor részt venne bennük, ám amikor a világ megmutatja a sötétebb oldalát, azt még a háta közepére sem kíváná.

a nemesség életkörülményeire fókuszált végig, hanem az egyszerűbb, szegényebb emberekre. Masa és családja a könyvben nem gazdagok, de a valóságban ő nemesi származású volt.

Egyetlen negatívum: sok volt az ismeretlen, régies, furcsa hangzású szó, és számomra kellemetlen úgy olvasni, hogy közben néha meg kell állnom, hogy megnézzem vagy megkérdezzem a szavak jelentését. De a könyvet tényleg nagyon tudom dicsérni, egy szép, emlékezetes olvasmány marad.

Szereplők: Masa szimpatikus, bátor és önmagát megvédeni képes, udvarias lánynak ismerjük meg. A legjobb barátja, Kürthy Berta, aki szintén létező személy volt, szintén nagyon tetszett, és a szerelme, Magyar Elek (ő is létezett, és rövid ideig házasságban volt, de Berta fiatalon sajnos elhunyt, és Elek érdekes módon Masát vette el utána) is egy jó mellékszereplőnek bizonyul, aki igazán szereti és tiszteli Bertát. Brandy, Masa hűséges kuttyója is a szívemhez nőtt, és Bakti Guszti, a gyors, gyakorlatias rikancs különösen tetszett. Reméltem, hogy ő és Masa többet lesz együtt a könyv során, és kialakul közöttük valami. :)

Ajánlás 10–11 éves kortól, fiúknak és lányoknak is.

Értékelésem: 10/9

A román bankjegyek élővilága

Felvettétek már az ösztöndíjat? Vagy bankon keresztül utalják? Mielőtt elköltenétek a pénzt, gyertek, vessünk egy pillantást a bankjegyekre, amelyeket gyakran csak a színük és persze a rájuk nyomtatott számok alapján különböztetünk meg. Pedig a román pénzek többségén növény- és állatfajok is találhatóak.

A legismertebb talán az Aurel Vlaicu ábrázoló 50 lejes, amelyen havasi gyopár és egy sasfej is látható. A bankjegy egyik biztonsági jegyében, az átlátszó ablakban is feltűnik a sas feje.

A zöld egylejesen Nicolae Iorga mellett a gyógyászatban régóta használt fecsketárnics (gentiana) látható. Mivel a növény neve nincs feltüntetve a bankjegyen, ezért inkább „csak” díszítőelem-szerepe van. Érdekesség, hogy a jelenlegi egylejes „nagytesója”, a 10 000 lejes bankjegy is hasonlóan nézett ki, mielőtt 2005-ben leértékelték volna, csak nagyobb volt, és több volt rajta a nullás.

Ha jobban megfigyeljük, a többi román bankjegyen is láthatunk különböző növényeket. Az 5 lejesen szegfű, a 10 lejesen orvosi zilíz, a 20 lejesen aranyáfrány, a 100 lejesen ibolya, a 200 lejesen pipacs, az 500 lejesen nagylevelű hárs található.

A közelmúlt egyik érdekes bankjegye az 1999-ben forgalomba lépett 2000 lejes volt, amelyet a napfogyatkozás alkalmával bocsátottak ki. Ez volt Európában az első polimeralapú, műanyag bankjegy. Természetvédelmi szempontból a legérdekesebb az 1992-ben kiadott 200 lejes volt, amelyen Grigore Antipa román természettudós mellett a Duna-delta felirat is látható tündérrózsa, kócsag társaságában.

1999. augusztus 11-én teljes napfogyatkozás volt, amelyet Románia területéről is meg lehetett figyelni. Erre az alkalomra adták ki a 2000 lejest. Ez volt Európa első polimer bankjegye.

Az 50 lejesen sas és havasi gyopár is látható.

A havasi gyopár az őszirózsafélékkel rokon, ismert alpesi növény.

A 10 000 lejes bankjegyről 2005-ben „tűnt el” a négy nullás. A bankjegy hasonló maradt, kisebb változtatásokkal.

1992-ben került forgalomba a Duna-deltát népszerűsítő 200 lejes.

Sziaosztok!

Folytassuk ott, ahol abbahagytuk a vakáció előtt. Csak tudnám, hol hagytuk abba. Azt hiszem, azt meséltem, hogy Bécsben voltam balettiskolában. Nagyon-nagyon-nagyon jó volt, de vége lett. Rájöttem, hogy ahogy én balettozom, olyan előadás nincs, ezért hazaengedtek. Persze a vakáció is nagyon-nagyon-nagyon jó volt, de anyuci ismét kitalált egy nagy okosat: menjek Temesvárra! Szép város Temesvár, énekelte apuci, s abban reménykednek, hogy ott végre megtanulok románul. Ez nálunk a családban a legnagyobb probléma, hogy én nem tudok románul. Apuci se tud. Tata se tud. Mama se tud. Anyuci se tud. A nővérem 5 osztályt járt, ő se tud. A bátyám 6 osztályt járt, igaz, 9 év alatt, de ő se tud. Az oszi se tud jól. A villanyzámla, vízszámla s a gázszámla évek óta nincs kifizetve, nincs is emiatt villanyunk, folyik az összes csap, szinte senki se tud románul, mégis ez a legnagyobb probléma, s engem visznek Temesvárra. Mindegy. Sok harcot megharcoltam én már, sok igazgató őszült meg miattam, indulok hát harcba. Csatára fel!!!

Az elején egy picit idegenkedtem a környezettől, de aztán megnyugodtam, mint mama a relaxációs zenétől, mert az iskolának magyar neve van. Úgy hívják, mint a zeneszerzőt: Bartók Béla. Nem tudom, hogy a zeneszerzőt nevezték el az iskoláról vagy fordítva, de mindegy. Vagyis nem mindegy, mert az elég furcsa nevű zeneszerző lett volna, hogy szonáta, amit szerzett 2-es számú általános iskola, vagy este a székelyeknél, szerzője a temesvári belvárosi gimnázium. Az igazgató hamar megszeretett, mert mondtam, hogy jó este a székelyeknél, mire elmosolyodott s azt mondta, fel vagy véve! (ezt a mondatot csak 160 ikú fölött lehet érteni, úgy-hogy olvassatok tovább!)

Mivel idóm, mint a mákszem, unalmamban megkérdeztem chatgpt-től, hogy hallott-e rólam. Először azt mondta, hogy én egy PET-palackos keserű likőrféleség vagyok, de mikor mondtam, hogy nem, akkor azt írta, hogy helytelenül író kisördög vagyok, „hepe-hupás” helyesírással.

Kérem tőle mi az a hepe-hupa? Erra azt mondja, vagyis írja, hogy a hepe, az kis kiemelkedés, a hupa, kis bemélyedés. Okosabb, mint gondoltam, de egy kicsit „böcs”, vagyis nagyképű. Kérem tudnál-e helyettem naplót írni, mire azt mondja, hogy igen, tudok, persze. Aztán megíratam vele a naplót. Hát... lehet, hogy munka nélkül maradok. Következő levelemben, ha el nem felejttem, akkor megmutatom, mit írt. Egy kis ízelítő belőle: „Délután fociztunk, és berúgtam a labdát az igazgató bácsi ablakán. Mondtam, hogy én voltam a szél. Nem hitték el. De hát hol van leírva, hogy a szél nem tud focizni??” Vicces, ugye?

Az új tanévben is a régi jelszóval köszönök: éljen a csengő, éljen a hosszú szünet!

Szókereső: Regényes '56

Húzd ki a kiemelt szavakat a betűhalmazból a lehetséges nyolc irányban (fel, le, jobbra, balra és átlósan), majd olvasd össze sorban (a vízszintes sorokat követve) a megmaradt 14 betűt. Így megtudod a Kórház az osztályteremben című ifjúsági regény szerzőjének a nevét.

„Kevesen tudják, hogy az iskola udvarán álló hatalmas, öreg platánfába rejtett titkos ajtó a múltba vezet. Lóri, Réka, Hanna és Sanyi tudatosan választja úti célul 1956. október 23-át, mert Lóri a dédapját szeretné megkeresni a tömegben. De ami azon a napon Budapest utcáin várja őket, arra nem lehet felkészülni. Tankok, puskák, lött sebek, halottak – és a felkelők között velük egykorú gyerekek. Hogyan áll helyt négy mai kamasz a kőkemény helyzetek sűrűjében? Mit jelent a család, és mit a szabadság 1956-ban?

Az Abszolút Töri nevű sorozatunkat azért indítottuk útjára, hogy a kamaszok mai nyelven, kortárs szerzők által írt regényeken keresztül kerülhessenek közelebb a történelem

különböző korszakaihoz. A könyvek mindegyike történelmileg hiteles, ugyanakkor lendületes és izgalmas is. Főszereplői mai gyerekek, akik egy öreg, odvas platánfába rejtett időkapun át jutnak vissza a magyar történelem meghatározó szakaszaiba, hogy testközelből ismerjék meg azokat.

A legújabb rész szereplőinek úti célja pedig 1956. október 23-a. Az 1956-os eseményekről ifjúsági regényt írni bátor és nehéz vállalkás, hiszen az 1956-os forradalommal kapcsolatban a gyerekeknek szóló irodalmat nagyítóval kell keresni. A regény fontos kérdéseket feszeget: négy mai kamasz hogyan tudja feldolgozni a forradalom valóságát? Mihez kezdenek ők a lázadó tömegben, akiknek sohasem kellett ilyen helyzettel szembenéznük? Mit jelent a szabadság most, és mit jelentett 65 évvel ezelőtt?”

(Kiadói ajánlás)

K	O	R	S	Z	A	K	A	I	H	O	Z	S
E	E	K	B	U	D	A	P	E	S	T	H	Z
N	M	R	S	I	L	A	T	L	Á	E	S	E
I	E	O	Ü	Á	N	S	J	J	L	T	I	M
Ő	L	R	L	L	L	E	P	Y	A	A	N	B
L	E	O	E	A	H	A	Z	M	U	N	S	E
P	N	T	D	J	D	E	L	S	I	N	E	N
E	É	Á	T	É	T	A	S	L	I	A	R	É
R	T	B	D	E	D	E	R	S	Á	H	E	Z
E	R	Á	K	O	G	N	T	R	E	V	K	N
Z	Ö	E	R	V	E	Z	E	T	O	N	G	I
S	T	I	T	E	G	E	Z	S	E	F	E	Ü
S	A	B	Á	F	N	Á	T	A	L	P	M	K

A forradalom mártírjai a hálóban

		... King Cole	Amper	Hegyes végű tárgy megcsúsz	Iridium	1.b		Egyházi előjáró	
	1.a							Igekötő	
	Feltételes kötőszó			GY					
	2.b		Mosópor-márka						
			Román ember						
	4.a	Dugi ..., horvát sziget			Néma Nusi!			Óra indul!	Páros divat!
		Létezik			Bór				
A kanca párja			Menetelő!	3.a					S
			Adminisztrátor röv.	Bentről néz					Pótlék része!
Thomas ... Edison			Kálium		Szomorú ének				
			Kakas dísz		Séta fele!				
Nitrogén	Versmondásban elakad	É						Páratlan rovat!	A széleken vet!
									Maurice ..., filmrendező
San Francisco		2.a							
		Inda közepe!							
Élez			A tetejére		Lázár ..., magyar mesetör				Van ilyen ház is
			Toyota-modell		Emlékezni kezd!				
	E							Kettőzve magyar város	Római egyes
								Rádiusz	Svéd váltópénz
Kén		Üres raj!		Bátor				Taszít	
Népies bácsi		Csendben ürül!		Annyi, mint röv.				Biliárd-kellék	
Német hivatal			Névelő		Liter		Svájci folyó		
			4.b		Egykorú testvér		Részben kilóg!		
3.b								SZ	
	Cápafej!			Tojáson ül					
				Kínosan kezdődik!					
	Török férfi						Mag közepe!		
							Az ábécé második betűje		
			T			Talmi			

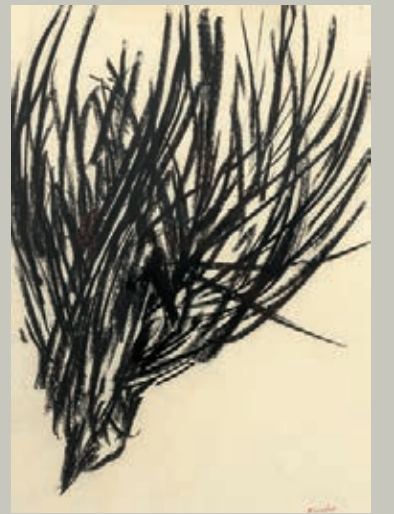
Cimbi képtára

LADÓ ÁGOTA

Kusztos Endre

Idén ez a rovatunk újdonsággal jelentkezik. Mielőtt az olvasás végére érnel, és becsuknád a *Cimborát*, fedezz fel havonta egy-egy erdélyi művészt, ismerkedj alkotásaikkal. Elsőként Kusztos Endrét választottam, hiszen nemrég volt születésének 100. évfordulója.

Kusztos Endre 1925. szeptember 27-én született Makfalván, jómódú családban. Megélt a második világháborút, majd az 1956-os magyar forradalmat. Ennek eseményeit vázlatfüzetében örökítette meg. 1945-ben

Kusztos Endre: Remény, 1973, magángyűjtemény. Forrás: Quadro Galéria archívuma. Reprodukció: Váczi Roland

Kusztos Endre: Uszadékfá, 1976, magángyűjtemény. Forrás: Quadro Galéria archívuma. Reprodukció: Váczi Roland

beiratkozott a kolozsvári Jog- és Közgazdasági Egyetem közgazdasági szakára. Művész és tudós barátai biztatására azonban megszakította közgazdasági tanulmányait, és 1949-ben felvételizett a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1955-ben a festészet szakon végzett. Szövátán telepedett le, de Kolozsváron műtermet tartott fenn, és kapcsolata a nagyváros művészeti életével mindvégig megmaradt. Az ötvenes évektől kezdődően rendszeresen szerepelt mind hazai, mind külföldi kiállításokon, illetve dolgozott művésztelepeken. A rendszerváltás után tevékenysége elismeréseként számos díjjal tüntették ki. 2015-ben hunyt el. Munkáit romániai és határon túli köz- és magángyűjtemények őrzik, úgyhogy egyiket-másikat jó eséllyel te is láthatod valahol.

Legismertebb alkotásai szénrajzai, amelyeken a sóvidéki, székelyföldi falvak változó világát örökítette meg, néha omladozó vagy tűzégette házak formájában. A leggyakrabban tekervényes ágakat, hordalék-, kicsavart és kettéhasadt fákat ábrázoló rajzai nemcsak a természet sajátos folyamatainak dokumentálásai, hanem versszerűen tömény képek, amelyek következetesen hordozzák az élet legnehezebb kérdéseit.

Benned milyen érzést keltenek ezek a fekete rajzok?

Részlet Kusztos Endre 1951-es vázlatfüzetéből. Forrás: Quadro Galéria archívuma. Reprodukció: Vécsei Hunor

Részlet Kusztos Endre 1951-es vázlatfüzetéből. A lap alján kézzel írva: „A mély, sötét színek jellemzik Erdélyt.” Forrás: Quadro Galéria archívuma. Reprodukció: Vécsei Hunor

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **40 lej**
(a 2025–26-os tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
5 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net